JAVA-BODE.

NIEUWS-, HANDELS- EN ADVERTENTIE-BLAD VOOR NEDERLANDSCH-INDIE

A°. 1861. Woensdag, 2 Januarij. N°. 1.

Hoofd-Bureau. Te *Batavia* bij H. M. VAN DORP; te *Samarang* bij DE GROOT, KOLFF & Co. en G. C. T. VAN DORP; te *Soerabaija* bij LE ROY & Co., te *Pasaruan* bij WEIJERMANS & Co., te *Cheribon* bij BLOK & Co. en A. A. RUZETTE; te *Tagal* bij Mevr. de Wed. G. M. VAN DORT; te *Madioen* bij G. A. HOGENRAAD; te *Padang* bij H. R. VAN WIJK, Rzn.; te *Amboina* bij A. HARMSEN; te *Makassar* bij W. EEKHOUT & Co. en voor *Nederland* bij J. NOORDENDORP, Pijpenmarkt te Amsterdam.

Prijs per half jaar voor	
Batavia	f 12,50.
Java	» 15,—.
Buitenbezittingen	» 17,50.
Nederland	» 22,50.

De betaling geschiedt vooruit.— Brieven franco.

De JAVA-BODE verschijnt op Woensdag en Zaturdag van elke week, voor posttijd.

De prijs der Advertentiën is 50 cents voor de Vijf woorden.
Bij eerste of meerdere herhaling 25 » » » » »
Behalve het Zegel voor den Lande

Bij deze Courant behooren twee BIJVOEGSELS.

ADVERTENTIEN.

Getrouwd:
J. H. FUCHTER, Weduwenaar van *E. Slebes Brunner*,
en
A. J. CAMBIER
MACASSAR, den 26sten November 1860. (6)

Getrouwd:
T. C. H. VAN VLOTEN
met
L. W. RESNER.
DJOCJOCARTA, 12 December 1860. (18)

Bevallen van eene welgeschapen DOCHTER, *F. L. Frowein*, *Enger*.
PADANG, den 2den December 1860. (26)

Bevallen van eene DOCHTER, *J. M. Lach de Bère*, geboren *van Ginkel*.
PADANG PANDJANG, 7 December 1860. (35)

Voorspoedig bevallen van eene DOCHTER, *L. C. Schram*, geb. *van der Burcht van Lichtenbergh*.
MACASSAR, 15 December 1860. (21)

Bevallen van eene DOCHTER, *F. Schneider*, geb. *Karil*.
BATAVIA den 17e *December* 1860.
(4190) Dr. Fr. SCHNEIDER.

Bevallen van een' ZOON, *J. D. van Andel*. *Godefroy*.
KARANG ANJER (BAGALEN), 20 December. 1860. (4195)

Bevallen van een' ZOON, de Echtgenoot van *H. J. O. van Waveren Pancras Clifford*.
LANGZEE, 21 December 1860. (19)

Bevallen van eene DOCHTER, *L. Loreij*, geboren *Sahertian*.
CHERIBON, 22 December 1860. (24)

Bevallen voorspoedig van eene Dochter, *R. J. van Ingen*, *de Groot*.
SAMARANG, 24 December 1860. (4191)

Voorspoedig bevallen van eene DOCHTER, *M. H. C. Tenret*, *Chun*.
BATAVIA, 26 *December* 1860. (4196)

Voorspoedig bevallen van een' Zoon, vrouwe *T. W. Heineken*, *Heymerek*.
BATAVIA, 28 December 1860. (4181)

Bevallen van eene Dochter *J. C. Smith*, *geb. Bernet*.
BATAVIA, 29 December 1860. (51)

Bevallen van een' ZOON, Vrouwe *W. J. M. van Swieten*, *Steinmetz*.
BATAVIA, 31 December 1860. (20)

Heden overleed in den ouderdom van 59 jaren mijn geliefde Echtgenoot *J. O. F. Struben*, mij nalatende 5 nog jonge kinderen.

wed. H. C. W. STRUBEN,
van Meeleren Brouwer.

ARNHEM, den 2 November 1860.
Algemeene kennisgave aan familie en vrienden.
(39)

Vendutie

op den 5den Januarij 1861, te

BUITENZORG,

wegens vertrek,

ten huize van den WelEd.Geb. Heer **Jhr. A. W. CORNETS DE GROOT,**

van keurige en welgeconserveerde

MEUBILAIRE GOEDEREN,

eene fraaije verzameling van BLOEMEN in POTTEN, van PAARDEN, WAGENS, TUIGEN en van hetgeen verder zal worden te voorschijn gebragt, te houden door

(27) ABELS & Co.

VENDUTIE

op Maandag den 7den Januarij 1861.,

WEGENS VERTREK, DOOR

A. A. RUZETTE,

van den goed onderhouden

INBOEDEL

van den Hoog Welgeboren Heer Jonkheer **J. Quarles van Ufford**, *in het Huis vroeger bewoond door den Heer* **Schram** *te Cheribon*,

bestaande uit:

BANKEN, STOELEN, TAFELS, KASTEN, Spiegels, Schilderijen, Ledikanten, Kinderledikanten, Consoles, Porcelein-, Zilver-, Cristal- en Glaswerk,

WAGENS,

deugdzame RIJ- en WAGENPAARDEN, en hetgeen verder te voorschijn zal worden gebragt. (4182)

Op een nader te bepalen dag zal door

A. A. RUZETTE,

Vendutie worden gehouden van den goed geconserveerden INBOEDEL van den HoogEdelGestrengen Heer

H. KLEIJN VAN DE POLL,

voor het residentiehuis te *Cheribon*,

bestaande uit:

Stoelen, Banken, Tafels, Spiegels, Schilderijen, Ledikanten, Wagens, deugdzame Wagenpaarden, eenige melkgevende Koebeesten,

enz., enz.

CHERIBON, 29 December 1860. (25)

Bij de ondergeteekenden verkrijgbaar:

IJZEREN LEDIKANTEN,

RUGS & PLAIDS, geschikt voor reizigers,

Engelsche Wagen- en Bendietuigen met pleet gemonteerd,

Engelsche gestikte en ongestikte

ZADELS.

Voorts nog:

CHAMPAGNE, MADEIRA, PORTWIJN, SHERRY, ALLS'OPPS en JUFFREY'S PALE ALE, HAANTJES BIER.

(34) VAN SLOOTEN, MORGAN & Co.

LOSSE BRILLANTEN

Bij

JOHN PRYCE en Co.

(4199)

OGER, FRÈRES,

hebben de eer hunne begunstigers te berigten dat zij met het Fransche Schip BON PÈRE van Parijs hebben ontvangen,

een keurig factuur

NOUVEAUTÉS,

bestaande uit eene groote sortering

Laken Stoffen

voor rokken en paletots,

TWINES, ZWART SATIJNEN BROEKENSTOFFEN, GEASSORTEERDE GRIJZE TRICOTS, ZIJDEN en PIQUÉ-VESTEN (nouveauté), HOEDEN, DEGENS,

Borduursels en W Knoopen

voor ambtenaren,

KNOOPEN voor ambtenaren bij het Boschwezen
Id. voor Hemdsmouwen.

Eene groote keus van HEEREN- en KINDERPETTEN, witte en bruine STROOHOEDEN, VILTE HOEDEN naar den laatsten smaak.

HEMDEN,

ZIJDE en GLACÉ-HANDSCHOENEN uit de fabriek van *Jouvin*, batiste en gekleurde DASSEN, KNOOPEN voor vesten en paletots, enz.

Wijders:

extra fijne Engelsche gekleurde gezondheids

FLANEL.

(4178)

Reçu de Bordeaux par le Navire Chateau du Gol:

EXCELLENTS VINS,

en caisses de 4 *doz.*

St. Lambert,

St. Estèphe,

St. Julien.

(37) A. BEDIER.

Direct ontvangen:

per CHATEAU DU GOL:

Een Factuur uitgezochte

FRANSCHE PROVISIEN

in blik,

MACARONI EN VERMICELLE

in kistjes,

Saucissons de Lyon

FROMAGE GRUYÈRE.

Verder:

PARFUMERIEN

de la Société Hygiénique, een klein factuurtje fijne

SCHAREN EN MESSEN,

Tanden-Borstels, Nagel-Schuijers, gesorteerde fijne kleeder Borstels,

ROB BOIVEAU L'AFFECTEUR, ENZ.

(4183) LEROUX & Co.

Pas ontpakt:

Keurige en net **bewerkte Sandelhouten** en **paarlemoeren**

WAAIJERS.

Bij

OLISLAEGER

Juwelier

(4188) *Rijswijk.*

Ontvangen en bij de Ondergeteekenden Verkrijgbaar:

EEN FACTUUR

prachtige en soliede

ENGELSCHE LAMPEN,

met cristallen versierselen,

bestaande uit:

Hanglampen, Muurlampen en Kroonen,

met 2, 3, 4, 5 *en* 6 *lichten.*

(32) VAN SLOOTEN, MORGAN & Co.

Le Soussigné vient de recevoir:

Veritable Champagne,

de la Ve. Clicquot Ponsardin en ½ & 1 Blle,

Liqueurs diverses

DE LA GRANDE CHARTREUSE,

verte, blanche et *Jaune.*

ABSINTHE SUISSE,

verte & blanche

VERMUTH.

COGNAC CHAMPAGNE,

qual. Superieure, etc.

(4189) A. BEDIER.

VUURVASTE STEENEN,

te bekomen bij de Heeren

ARNOLD BIK & Co. *Cheribon*, en bij

(33) VAN SLOOTEN, MORGAN & Co.

Verkrijgbaar:

Palembangsche

ROTTING-MATTEN

in alle breedte en lengte.

GEKLEURDE EN WITTE CHINESCHE VLOERMATTEN.

Bij

(4186) CASSALETTE & Co.

De ondergeteekenden hebben de eer bekend te maken, dat zij op heden alhier hebben geopend EEN TOKO en KOMMISSIEHUIS, onder de firma **Th. Visscher & Co.,** en recommandeeren zich in de gunst van het geëerde publiek.

TH. VISSCHER & Co.

CHERIBON, den 1 Januarij 1861. (12)

De Ondergeteekende voornemens zijnde zich met 1 Februarij te ***Koeley,*** Borneo's Oostkust, als **Handelaar** en **Scheepsagent** te vestigen, beveelt zich aan voor het inkoopen van Producten en voor Consignatie van Goederen.

(8) O. E. HEIJDORN.

BATAVIA 1861.

De Heer

WILLEM ABRAHAM ZILVER RUPE,

heeft onze ***Generale Procuratie.***

J. CEZARD & Co.

BATAVIA, 1 Januarij 1861. (28)

De Heer **E. F. A. Bergmann,**

heeft onze

GENERALE VOLMAGT.

JACOBSON & Co.

SAMARANG, 1 Januarij 1861. (4179)

De Heeren

C. F. Kappel,

H. W. E. Krüger en

L. Meyer

zijn van af heden als ***LEDEN*** onzer Firma opgetreden.

GUMPRICH & STRAUSS.

BATAVIA, 1 *Januarij* 1861. (9)

De Heeren

S. J. VAN DER MEULEN

en

Mr. Th. SCHUURMAN, JOHZn.,

zijn op heden als ***Werkende Deelgenooten*** in onze firma opgenomen.

HAAGER & SCHUURMAN.

BATAVIA, 1 Januarij 1861. (36)

VENNOOTSCHAP ONDER FIRMA.

Bij akte verleden voor den ondergeteekende op den tienden November j.l., onder No. 52, is tusschen de Heeren

Eduard Maier Gumprich,

Wilhelm Strauss,

Carl Ferdinand Kappel,

Heinrich Wilhelm Eduard Krüger en

Lefftmann Meijer,

aangegaan eene **VENNOOTSCHAP** om onder de

Firma GUMPRICH en STRAUSS

voort te zetten de zaken, die reeds thans onder dezelfde Firma door de beide eerstgenoemde heeren worden gevoerd, zijnde het drijven van HANDEL VOOR EIGEN REKENING EN IN COMMISSIE. De Vennootschap is aangegaan voor vier jaren, eenen aanvang nemende met primo Januarij 1861, en elk der Vennoten heeft de teekening der Firma.

BATAVIA, 12 November 1860.

De waarn. Notaris te Batavia,

(10) HEIJLIGER.

Van af heden hebben wij aan de Heeren

E. Smit Devonshire, te *Soerabaija*

en

C. F. Michell, te *Batavia*,

onze ***Generale Procuratie*** verleend.

BATAVIA, SOERABAIJA, 2 Januarij 1861.

(17) B. VAN LEEUWEN & Co.

HET KANTOOR

van den Advocaat en Procureur

Mr. G. J. B. HENNY,

is verplaatst

naar de overzijde van de Groote Rivier in het Lokaal tusschen de kantoren der firma's L. PLATON & Co. en BUIJS, JACOBSEN & Co. (3406)

WORDT GEVRAAGD!

Een **Opperstuurman** voor de **retour reis** naar **Nederland.**

Informatiën bij

(4193) B. KOPERSMIT & CO.

Inrigting van Onderwijs

OP HET

KONINGS-PLEIN BIJ DE RACE-LOODS.

De ondergeteekende heeft de eer te berigten, dat de Nieuwe *Cursus* zal aanvangen Donderdag 3 Januarij 1861. — Deze Inrigting is in het bijzonder geschikt tot voorbereiding voor de lessen aan het Gymnasium Willem III.

I. J. J. SNELLEBRAND.

BATAVIA, 28 December 1860. (4192)

Gevraagd:

EEN OPZIENER,

over Stal en bedienden, Letter A. bij den Heer VAN DORP. (23)

Wordt gevraagd:

EEN TOKO BEDIENDE,

eene goede hand schrijvende.

Adres Lr. **A** uitgever dezer. (4194)

Te koop:

Wegens vertrek:

Op voordeelige voorwaarden het aangenaam gelegen **Huis** op **Molenvliet,** bewoond door den Heer **L. Bras.**

Informatiën bij

(4168) CASSALETTE & Co.

Te Koop:

De Hamburgsche Brik

CHRISTIAN,

thans gevoerd door Kapitein **Binder.** Het schip laadt 4800 pikols met weinig diepgang, heeft complete inventaris en is gereed zee te kiezen.

Nadere informatiën bij de Heeren VAN DEN BROEK en VEECKENS te Samarang, de Heeren B. J. VAN ECK & Co. te Soerabaija en alhier bij de Agenten

(4187) C. BAHRE & G KINDER.

TE KOOP:

het HUIS op Noordwijk, bewoond door en behoorende aan J. B. ROSELJE.

(2)

TE KOOP:

Binnen kort wordt van Engeland verwacht

EEN STOOM SUIKERMOLEN,

vervaardigd door de **Lowmoor Company,** met Cylinders 24 maal 48 inches.

De zoo voordeelig bekende wijze van bewerking van deze Company zal wel eene voldoende waarborg voor de hoedanigheden van dezen Molen zijn.

In voorraad verschillende afmetingen van Suikerpannen, alsmede waarlooze stukken geschikt voor Watermolens van de Lowmoor Fabriek,

compleete stellen Water-Raderen, enz.,

(15) PITCAIRN, SYME en Co.

Agenten van de Lowmoor Company.

Societeit de Harmonie,

STAFMUZIJK,

op Donderdag den 3 Januarij a. s.,
des avonds ten 8 ure.

Namens de Directie:
De Secretaris,
(29) E. JEEKEL.

MAATSCHAPPIJ
van
TOONKUNST.

MUZIEKALE OEFENING,
op *Vrijdag den* 4 *Januarij* 1861,
des avonds ten 8 ure,
in het lokaal van den Schouwburg.

Namens de Directie.
G. VRIESENDORP.
(30) *Secretaris.*

MILITAIRE SOCIETEIT CONCORDIA.

Algemeene Vergadering,

ter verkiezing van **EEN** President en **DRIE** Kommissarissen in het Bestuur,
op Zaturdag den 5 Januarij 1861,
des avonds ten 8 ure.

Namens het Bestuur:
De Secretaris,
(1) BRUGMAN.

Te huur:

TWEE **Huizen** op **Pasar Baroe** en **Tanah Njonja.**
Te bevragen op Pasar Baroe bij
(4176). C. NOORDHOORN.

TWEE KAMERS TE HUUR met **kost,** op **Noordwijk** nabij de **[illegible]brug.**
Nadere inlichtingen bij den uitgever dezes. (4169)

NEDERLANDSCH - INDISCHE LEVENSVERZEKERING EN LIJFRENTE - MAATSCHAPPIJ.

In de Algemeene Vergadering van 28 November jl. is benoemd tot Commissaris (vertegenwoordigende Actiehouders), de Heer *D. Jannette Walen*, in plaats van den vertrokken Heer *J. M. Tiedeman*, en tot mede-DIRECTEUR de Heer *Edwd. Heijning*, om met 1e. Januarij 1861 op te treden.

De ondergeteekende *blijft*, ook gedurende zijne tijdelijke afwezigheid DIRECTEUR (Art. 11 der Statuten), zoomede *blijft* de Heer *G. A. de Lange, Plaatsvervangend-Directeur.*

Namens het Bestuur:
(4205) C. F. W. WIGGERS VAN KERCHEM.

ROYAL
INSURANCE COMPANY
of LIVERPOOL.

BRAND- EN LEVENSVERZEKERING.

KAPITAAL GROOT **2.000.000.—** PONDEN STERLING

De ondergeteekenden, Agenten van bovengenoemde Maatschappij, gaan steeds voort, met verzekeringen te sluiten tegen brandschade op Pakhuizen, GOEDEREN en WOONHUIZEN met AMEUBLEMENT, gelegen in de hoofdsteden of nabijheid derzelven, alsmede op

THEE-, KOFFIJ- en SUIKER-ETABLISSEMENTEN op Java.

Zij nemen de vrijheid het publiek te herinneren, dat sedert kort ook LEVENSVERZEKERING bij de Batavia Branche gevoegd is en zij dus gereed zijn tot het sluiten daarvan op de voordeeligste voorwaarden. Het uitgebreide Kapitaal van deze Maatschappij in verband met de jaarlijksche opbrengst van meer dan 300.000 Ponden Sterling en een aanwezig fonds van ruim 700.000 Ponden Sterling, leveren een voldoenden waarborg voor hare soliditeit, terwijl de premien van verzekering even matig zijn als die van andere Maatschappijen en bij schade de voldoening op de promptste wijze geschied.

(15) PITCAIRN, SYME & Co.

LIVERPOOL & LONDON
FIRE INSURANCE Comp.

KAPITAAL groot £ 2.000.000 Sterling.

De Ondergeteekenden, benoemd zijnde tot Agenten op ***Java*** van bovengenoemde Maatschappij, deelen bij deze mede, dat zij bereid zijn, om **Polissen van Assurantie** op de meest voordeelige voorwaarden te verleenen op ***Pakhuizen, Goederen en Woonhuizen met het Ameublement,*** gelegen in de hoofdsteden of nabijheid derzelven, alsmede op ***Thee-, Koffij- en Suiker-Etablissementen op Java.***

De premiën van Assurantie zijn zoo laag mogelijk gesteld, en wanneer klagten mogten voorkomen, die vereffend moeten worden, zal de uiterste billijkheid worden in acht genomen.

(14) PITCAIRN, SYME & Co.

Machinerien.

De Ondergeteekenden, ***Agenten op Java,*** van de Heeren

FAWCETT, PRESTON & Co.,

Ingenieurs te Liverpool,
zijn bereid bestellingen aan te nemen op

SUIKER-
en
Rijstpelmolens,
CENTRIFUGES,

Stoommachines, zoowel voor het land als voor schepen, **Gas-toestellen, Zaagmachines, Arak-distilleer Toestellen, IJzeren Praauwen.**

SUIKER PANNEN,

in alle dimensiën,
en alle andere soorten van

Machinerien.

Zij bieden te koop aan:
EENE HOOGDRUK
Stoommachine
en
SUIKERRIETMOLEN,

vervaardigd bij de hierboven genoemde firma, waarvan de afmetingen zijn, als volgt:

Diameter der Cylinder	. . .	26	Eng.	duim.
Lengte „ „	. . .	54	„	„
Diameter „ „ (Stoommachine)	. . .	14	„	„
Lengte der slag van	do.	42	„	„
Diameter der Stoomketel	. .	5	„	voeten.
Lengte „ „	. .	17	„	„

Voor nadere informatiën gelieve men zich te vervoegen bij
(16) MORGAN, MELBOURN Co.

DE PILLEN VAN HOLLOWAY.

Waarom zullen wij lijden aan verwoestende ziekten, wanneer dit zoo wonderbaarlijk geneesmiddel in onze nabijheid is? De pillen zijn onfeilbaar in alle kwalen, welke betreffen: de maag, den lever, de ingewanden, enz. zij onderdrukken en ontwortelen de pijnveroorzakende ziekte.

Doosjes Pillen à *f* 1. — *f* 3. — *f* 5 —.
Potjes zalf à *f* 1.— *f* 3.— *f* 5.—.

Te Batavia bij S. B. van Kleeff & Co.
» Banjoemaas » M. S. Cheriman.
» Soeracarta » W. Veldman.
» Djocjocarta » Buijn & Co.
» Salatiga » F. Kniphoffer.
» Tagal » Wed. Dort.
» Cheribon » W. Galistan.
» Cheribon » M. Blok en Co. (4170)
» Samarang » H. L. Lijon en Co.
de Groot, Kolff & Co. en de hoofd agenten Soesman en Co.

JAVA-BODE

H. H. inteekenaren op bovengenoemd Blad, die geneigd zijn met hun abonnement voor het **Eerste half jaar 1861** voort te gaan, worden beleefd verzocht, hiervan zoo spoedig mogelijk aan den Ondergeteekende kennis te geven, en hem de gelden daarvoor ***franco*** toe te zenden, opdat hij in staat gesteld moge worden, de oplage bij tijds te regelen.

Prijs voor het Eerste halfjaar:

voor **Batavia**..........................	*f* 12,50
„ **Java**..........................	„ 15,—
„ **de Buitenbezittingen**	„ 17,50
„ **Nederland**..........................	„ 22,50

Brieven ***franco*** aan *den Administrateur.*
H. M. VAN DORP.

De Inteekening en storting van dat Blad kan ook geschieden bij **Blok & Co.** en **A. A. Ruzette** te Cheribon; Mevr. de Wed. **G. M. Dort** te Tagal; **de Groot; Kolff & Co.** en **G. C. T. van Dorp** te Samarang; **Le Roy & Co.** te Soerabaija; **Weijermans & Co.** te Pasoeroean; **G. H. Hoogenraad** te Madioen, **H. R. van Wijk, Rzn.** te Padang; **Eekhout & Co.** te Makassar, **Harmsen** te Amboina, en voor de niet genoemde Buiten-bezittingen bij de Agenten der schepen van den Heer **W. Cores de Vries.**
(3)

Van de pers verschenen
en, des verkiezende, voor de bezitters van het eerste gedeelte op ***franco*** aanvrage verkrijgbaar,
de Tweede Aflevering
van de nieuwe Miniatuur-Uitgave der

Ned. Indische Wetboeken,

uitgegeven onder toezigt van
Mr. F. F. L. U. LAST,
Raadsheer in het Hoog-Geregtshof van Ned. Indië,
loopende deze tweede aflevering van af pag. 445 tot en met pag. 800 en bevattende:

Het Reglement op het houden der registers van den Burgerlijken Stand.
Het Wetboek van Koophandel.
De bepalingen, betrekkelijk de misdrijven begaan ter gelegenheid van faillissement en bij kennelijk onvermogen, enz.
Het Reglement op de Burgerlijke Regtsvordering voor de Raden van Justitie op Java en het Hoog-Geregtshof van Ned. Indië.
Het Reglement betreffende het hooger beroep aan den Hoogen Raad der Nederlanden, enz.

NB. Geene aanvrage geschiedende, zal deze tweede aflevering voor de bezitters van het eerste gedeelte worden aangehouden, totdat de *derde en laatste* aflevering zal zijn afgedrukt.

De Uitgever,
(4207) H. M. VAN DORP.

Nederlandsche
STAATSLOTERIJ.
M. Polak & Zoon,
gedelegeerde 1ste klasse te 's Hage.

244ste STAATSLOTERIJ, groot *f* 990,000.—

bestaande uit:
20.000 LOTEN, 10,000 PRIJZEN en 2 PREMIEN.

Hoogste Prijzen *f* 100,000.- *f* 50,000.- twee van *f* 25,000.-, twee van *f* 20,000.- en een premie van *f* 30,000.- aan de laatste uitkomende de 60 hoogste prijzen.

Bestellingen op Loten in de 244e en volgende trekkingen worden voortdurend door den ondergeteekende tegen vooruit betaling aangenomen:

Een Heel Lot . . .	***f* 100.—**
Een Halve „	„ **50.—**
Een Vijfde „	„ **20.—**

door
H. M. VAN DORP, *Boekhandelaar.*
Batavia, 1860. (4171)

LOTERIJ-OEWANG.
Bernama:

Nederlands. Staats-Loterij,

BESARNJA
***f* 990,000,— roepia,**
Njang nanti di tarek di Kantornja Toewan
M. POLAK,
di 's Gravenhage, (Negri Wollanda),
Njang boleh dapat dia poenja Nommor deri ini Loterij di Batawie sama Toewan
H. M. VAN DORP,
njang berkwasa deri inie Loterij:

Satoe nommor	***f* 100.—**
Satenga „	„ **50.—**
Lima bagian satoe nommor	„ **20.—**

(4172)

1861.

KANTOOR AGENDA.	*f* 5.—
OPGEPLAKTE KANTOOR-ALMANAK .	„ 1.50
ONOPGEPLAKTE, IDEM	„ 1.—
Opgeplakte KLEINER, IDEM	„ 1.—

Verkrijgbaar bij
H. M. VAN DORP, te *Batavia.*
(4) en M. BLOK & Co., te *Cheribon.*

Boekhandel van H. M. VAN DORP.

Ontvangen:

MULTATULI,
Indrukken van den dag.
No. 1 & 2.

(22)

Boek- en Muzijkhandel op Rijswijk.

Ontvangen:

Kartons om uit te snijden.
Encriers à Sonnettes.
Schrijfkassettes voor Dames.

(4197). H. M. VAN DORP.

Steeds voorhanden:

A Vocabulary of the **English** and **Malay Languages**, with the proper Orthography for Englishmen.

(4201) H. M. VAN DORP.

Wederom voorhanden:

Geerling's
Nederlandsche Briefsteller,

Inhoudende: **Brieven** en andere **Opstellen** over alle onderwerpen, die in het maatschappelijk leven met mogelijkheid kunnen voorkomen, *voorschriften* van alle **Burgerlijken acten** en **Contracten** benevens een Schets der **Nederl. Spraakkunst** *ad. f* 5.— Franco per post. Te Batavia bij

(4194) G. KOLFF & Co.

Almanakken 1861.

INDISCHE ZAK-ALMANAKKEN, ingerigt tot Koopmans-, Kantoor- en Huishoudelijk gebruik, franco per post met een Kantoor-Almanak *f* 3,—
KANTOOR-ALMANAK (opgeplakt). . . „ 1,—
Idem met Dames-Portretten. . . . . „ 1,—
Te Batavia bij

(4173) G. KOLFF & Co.

Vertrekkende Personen.

Carl Bremer naar Singapore. (4165)

Engelenburg en familie repatriëren. (4184)

Mevrouw de Weduwe *Martherus* repatriëerd. (4185)

De ondergeteekende zijne TOKO-ZAKEN liquideerende, verzoekt zijne **debiteuren** binnen drie maanden hun **debet** te voldoen, ter voorkoming van onaangenaamheden.

TH. VISSCHER VAN GAASBEEK.

CHERIBON, 31 December 1860. (11)

HET STOOMSCHIP
PRINS VAN ORANJE

vertrekt op Zaturdag den 5den Januarij e. k. naar

Samarang en Sourabaija,

Adres bij

De Agenten,

(4205) MORGAN, MELBOURN & Co

NAAR SINGAPORE.

Het vertrek der Stoomboot

Koningin der Nederlanden

is bepaald

op den 17den Januarij e. k.

Nadere inlichtingen te bekomen bij

(5) MACLAINE, WATSON & Co.,
Directeuren der Ned. Ind. Stoomboot-Maats.

Passage naar Amsterdam

wordt aangeboden met het gunstig bekende

Nederl. Barkschip

JOHANNES CHRISTIAAN,

gezagvoerder **van Heemstede Obelt**.

Deze bodem heeft uitmuntende inrigtingen, vaart een' bekwamen geneesheer en heeft nog eenige ruime en luchtige hutten disponibel, zullende na ingenomen lading op de kust tegen einde Januarij regtstreeks van hier de terugreis aanvaarden.

Adres bij

de Agenten.

(4180) C. BAHRE & G. KINDER.

Stoomvaart in den Indischen Archipel.

Het vertrek der Stoomschepen in iedere maand gedurende het jaar 1861, is geregeld als volgt:

VAN BATAVIA,

naar MUNTOK, RIOUW en SINGAPORE, den 3den en 17den.
naar SAMARANG en SOERABAIJA, den 7den en 22sten.
naar BILLITON, PONTIANAK en SINGKAWANG, den 8sten.
naar BENKOELEN en PADANG, den 23sten.

VAN SOERABAIJA,

naar MAKASSAR, TIMOR-KOEPANG, DELHI en de MOLUKKEN, den 13den.
naar BAWEAN en BANJERMASING, den 27sten.

Nadere inlichtingen te bekomen bij

W. CORES DE VRIES, te *Batavia* en te *Soerabaija*.
B. KOPERSMIT & Co., te *Samarang*.

(4174)

Passage naar Amsterdam.

Wordt aangeboden met het Snelzeilende Fregat Schip

Dionijsia Catharina,

Kapitein
BERKELBACH VAN DER SPRENKEL.

Deze bodem die uitmuntend voor den overvoer van Passagiers geschikt is, zal ongeveer den 6den Januarij de reis van hier aanvaarden.

Nadere informatiën bij den gezagvoerder in het **Java Hôtel**, en bij

de Agenten,

(7) PAINE, STRICKER & Co.

PASSAGE NAAR NEDERLAND

wordt aangeboden met het Ned. Snelzeilend

Barkschip

AUSTRALIE,

kapt. D. B. JOCHEMS.

Uitmuntend ingerigt voor den overvoer van passagiers, varende een bekwaam Doctor.

Het vertrek zal medio Februarij van Soerabaija plaats hebben.

Nadere informatiën zijn te bekomen bij den Gezagvoerder te Soerabaija en hier bij

(4202) B. KOPERSMIT & Co.

VRACHT EN PASSAGE NAAR SOERABAIJA

wordt aangeboden met het snelzeilend Ned. Fregat schip

PRINS VAN ORANJE,

Kapitein **Hensing**, hebbende deze bodem een' geëxamineerden SCHEEPSDOCTER aan boord.

Het vertrek zal tegen het einde der volgende week plaats hebben.

Informatiën bij

de Agenten

(4195) B. KOPERSMIT & Co.

Vracht en Passage

naar **Soerabaija** direkt met het Ned. Schip

OTTOLINA,

Kapitein EELEMAN.

Adres:

de Agenten,

(38) BURT, MYRTLE & Co.

EXTRAKT uit het *Register der Besluiten van den Gouverneur Generaal van Nederlandsch-Indië.*

BATAVIA, den 27sten December 1860. (No. 19.)

(Staatsblad no. 190)

Gelezen de missive van den Minister van Staat, Minister van Kolonien, 26 October 1860 lett. A, no. 20/1585.

Is goedgevonden en verstaan:

Eerstelijk, enz.

Ten tweeden: Krachtens magtiging des Konings, met wijziging in zoo verre van art. 2 van Hoogst Deszelfs besluit van 4 November 1854, no. 40 (Indisch staatsblad no. 100), te bepalen, dat in den vervolge aan den inspekteur en chef van den waterstaat, belast met de direktie der burgerlijke openbare werken, zal worden toegekend een jaarlijksch traktement van *f* 19,200.— (*negentien duizend twee honderd gulden*.

Ten derde: enz.

Afschrift, enz.

Ter ordonnancie van den Gouverneur-Generaal,
De 1ste Gouvernements Sekretaris,
WATTENDORFF.

Bij Koninklijk besluit van den 19den October 1860 no. 77, zijn ten vervolge van Z. M. besluit van den 13den April 1860 no. 79 en 16 Julij 1860 no. 39, houdende toekenning van eervolle belooningen ter zake der gedurende de jaren 1858 en 1859, in het Palembangsche plaats gehad hebbende krijgsverrigtingen, in dezelfde zake, benoemd tot ridders der vierde klasse van de Militaire Willems orde, de Sergeant majoor der infanterie H. Fiévez, sedert bevorderd tot adjudant onderofficier, en de korporaal der artillerie J. L. Pirard, beiden van het leger in Oost-Indië.

Civiel Departement.

Verleend:

Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den sekretaris der residentie Bagelen, M. H. W. Nieuwenhuijs.

Benoemd:

Tot sekretaris der residentie Bagelen, tevens vendumeester, de kommies belast met de administratie van 's lands kas, tevens vendumeester te Buitenzorg, jhr. A. W. Cornets de Groot.

Schutterijen. enz.

Benoemd:

BIJ DE BATAVIASCHE SCHUTTERIJ.

Tot officier van gezondheid der tweede klasse, der schutter W. M. Smit, van het korps.

BIJ DE KOMPAGNIE ARTILLERIE VAN DEN BARISAN TE BANGKALANG (MADURA).

Ontslagen:

Eervol, wegens ziekte, de eerste luitenant radhèn Ario Poe Negoro.

Bevorderd:

Tot eersten luitenant de tweede luitenant radhèn Abdul Ka van die kompagnie.

Benoemd:

Tot tweeden luitenant de adjudant-onderofficier Tirto Koesoe van die kompagnie.

Op zijn verzoek, eervol uit Z. M. militaire dienst, met behoud van regt op pensioen, de dirigerende officier van gezondheid der eerste klasse G. J. van Thienen.

Verleend:

Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den militairen opzigter der tweede klasse P. Piepenbrink, tijdelijk belast met de betrekking van adjudant bij het tweede bataillon der genie-direktie.

Goedgekeurd:

dat door het Militair Departement.

BIJ DE INFANTERIE.

Zijn geplaatst:

Bij het 15e bataillon, de tweede luitenant W. A. Cublijn, langs uit Nederland aangekomen.

Bij het garnizoens-bataillon der eerste militaire afdeeling op Java, de kapitein J. S. Westerman.

Bij de garnizoens-kompagnie der Zuid- en Ooster-afdeeling van Borneo, de kapitein H. G. de Wolff van Westerrode, bij den onlangs van verlof uit Nederland teruggekeerd.

Zijn overgeplaatst:

Bij het 2de bataillon, de kapitein J. Hubaek, van het 4de bataillon.

Bij het 4de bataillon, de eerste luitenant-adjudant W. F. Verlegh, van het 2de bataillon.

Bij het 6de bataillon, H. J. van Dobben, van Celebes en onderhoorigheden.

Bij het 8ste bataillon, de eerste luitenants H. J. van Lith, van het garnizoens-bataillon van Celebes en Onderhoorigheden J. M. Courtois, van het 1ste bataillon, en de tweede luitenant C. E. Middeldijk, van het 5de bataillon.

Bij het 14de bataillon, de eerste luitenant L. T. Bauduin, van het garnizoens-bataillon der eerste militaire afdeeling op Java, en de tweede luitenant H. A. Gobius, van het 12de bataillon.

Bij het 15de bataillon de kapitein K. W. J. van Heemskerck, van het 17de bataillon.

Bij het garnizoens-bataillon der tweede militaire afdeeling op Java, de kapitein W. Beijerinck, van het 5de, en de tweede luitenant P. E. C. Schmulling, van het 14de bataillon.

Oproeping van Krediteuren.

In de Javasche Courant van Zaturdag jl. worden opgeroepen de debiteuren en krediteuren in de navolgende boedels:

Door den Generalen Gemagtigde der weduwe te Batavia, L. N. J. Bertrand, in leven gegageerd korporaal, eerstijds winkel-koop-pakhuismeester te Krawang.

Door de beneficiaire Erfgename te Samarang, van wijlen den heer H. Bleckman.

Door de Kommissarissen te Samarang, van wijlen den officier van gez. 3de klasse A. van Lammeren.

Aangekomen Vreemdelingen,

VAN 29 DECEMBER 1860 tot 2 JANUARIJ 1861.

JAVA HOTEL. C. J. Westenenk, van Melbourne. — W. Vogel, van Padang.

HOTEL WILLEM II. Stark, van Amsterdam. — J. Sedlinger, van Ternate. — Goedhard, van Samarang. — Moorlag, van Idem.

HOTEL DES INDES. Heimeijer, van Singapore. — De la Gracienière, van Batavia. — Mev. de Thane, van Singapore. — Molenaar, van Rotterdam. — Graadt van Roggen, van Samarang. — Dekker, van Billiton. — Van Gennep, van Batavia. — De Kock, van Solo. — Colombo, van Melbourne. — Williams, van Buitenzorg. — Sbellen, van Idem. — Scheler Anato, van Ungaran.

Vertrekkende Personen.

Piepenbrink en echtgenoot. — R. W. H. Ramdohr. — Kapt. Ullmann en echtgenoot.

EERSTE BIJVOEGSEL
behoorende bij den
JAVA-BODE,
van Woensdag, 2 Januarij 1861, No. 1.

WAT BEHOEFT JAVA?

Eenige denkbeelden over bestuur en arbeid, door

C. H. T. RIESZ.

Wat behoeft Java? Ziet daar een vraag, wier antwoord eenige boekdeelen kon vullen. De heer Riesz geeft het ons echter op vijfentwintig bladzijden. En toch geeft hij ons veel. Niet alleen vele zaken die hij aphoristisch bespreekt, maar in die zaken ook even zoo vele voorstellen van hervorming, welke de gansche huishouding van Java omvatten.

Zeer verschillend zal het oordeel over zijn schrijven zijn. De een zal zeggen: zeer wijs en goed gezien, ja, zoo moet het op Java worden, en de Javaan gaat ongetwijfeld de schoonste toekomst te gemoet. Wat dwaze utopien, wat dolle plannen! zal daarentegen een ander uitroepen, daarvan kan immers niets komen. Juist, zal een derde meenen, geeft den Javaan slechts hem voegende wetten en verordeningen, zorg slechts voor een voldoend personeel van Europeesch en Inlandsch bestuur, voor goede politie, voor goed regt, — en zijn heil is voor de toekomst verzekerd. Alweer een dier hervormers, zal echter ook een vierde verklaren, die het heil van een volk meent te kunnen verzekeren door uitwendige middelen en verbeteringen, door wetten en politie; die nog niet begrijpt, dat inwendige verandering, hervorming, zoowel voor ieder volk als voor ieder mensch, de eenig ware en zekere grondslag van hun heil en steeds gelukkiger toekomst is. Spreekt de heer Riesz ons in zijn hervormingsplannen van nieuwe nog niet gehoorde dingen?

Op deze vraag antwoordt hij-zelf: »enkele personen kunnen sommige, reeds vroeger door hen geuite gedachten in dit geschrift terug vinden. Onze overtuiging berust niet op eigen oordeel *alleen*. Geschriften van alle partijen hebben die overtuiging helpen vestigen."

En meent hij ons nu daarmee den eenig waren weg voor een gelukkige toekomst van Java en Javanen aangewezen te hebben?

Aldus vangt hij aan: »alvorens onze denkwijze bloot te leggen, verklaren wij slechts een plan in hoofdtrekken aan te geven, zonder bepaald te hechten aan de door ons opgegeven bijzonderheden;" terwijl hij besluit: »in dit geschrift hebben wij onze gedachten onbewimpeld bloot gelegd, zonder te wanen dat anderen geen veel beteren weg zullen aangeven. Wij wenschen en verwachten dit zelfs."

Maar wat geeft hij ons dan?

Ik wil u zijn hoofdtrekken in hoofdtrekken geven, en raad u verder de brochure zelf te lezen. De heer Riesz wil een aanzienlijke vermeerdering van het getal en van het traktement der Europesche en Javaansche ambtenaren. Java zal in 125 regentschappen moeten verdeeld worden. Een regentschap moet niet meer dan 80,000 zielen tellen. Dat zielengetal mag voor een distrikt niet boven 20,000 klimmen. Vijfhonderd distriktshoofden zijn dus noodig voor Java. Het dessabestuur kan blijven. Ook de kultuurpercenten moeten niet opgeheven worden. Het inkomen van een regent mag niet minder zijn dan *f* 1500 's maands. De distriktshoofden moeten *f* 200, en de verschillende mantri's *f* 60 's maands traktement erlangen.

Voor hun volgelingen zal men den regenten en verdere hoofden, naar hun rang, »een gedeelte, een geheele of meer dan eene dessa afstaan." Streng toezigt daarop, en om de vijf jaar herziening daarvan. Wat het Europesche personeel betreft, ook groote uitbreiding daarvan en meer traktement. Het aantal residentien moet worden vermeerderd; in ieder regentschap een assistent-resident, in ieder distrikt een kontroleur, onder hen opzieners voor de kultures.

De residenten, adsistent-residenten en kontroleurs te onderscheiden in die der 1ste, 2de en 3de klasse; maar die rangen niet aan de plaatsen te binden, neen, naar de waarde en diensten der personen te geven, »ten einde het kader ambtenaren zoo weinig mogelijk te verplaatsen en het door lokale kennis in waarde te doen stijgen."

De residenten en namens hen de assistent-residenten bevelen door de regenten. De kontroleurs kontroleren slechts en zorgen voor de nakoming dier bevelen.

De diensten der bevolking door de hoofden te regelen en te bevelen; maar »onder de direkte leiding, de goedkeuring en het toezigt der Europesche ambtenaren."

Geen arbeid of diensten zonder groote noodzakelijkheid buiten het gebied der dessa.

Doelmatige trapsgewijze vermindering van diensten. Ook ware een *afkoopsbelasting* van diensten wel aan te raden.

»Het kultuurstelsel in volle kracht behouden."

»Vrije arbeid op Java, gelijk die verlangd wordt en op groote schaal, onmogelijk, zoo lang het bestuur niet eene afdoende hervorming heeft ondergaan."

Echter »wenschen wij de teelt der hoofdprodukten nog te behouden," wij wenschen tevens om den dwang daarbij »trapsgewijze te zien afnemen en zoo het kan verdwijnen."

»De veldarbeid moet niet naarmate van het werk, maar in evenredigheid van de waarde van het ruwe produkt betaald worden."

»Geen suikeraanplantingen grooter dan van 200 tot 250 bouws."

»De koffijaanplantingen op geen verderen afstand dan hoogstens drie uren van de dessa en op niet meer dan twee plaatsen te gelijk."

»Uitbreiding der kampongs-koffijteelt in geregelde tuintjes."

»Heffing als landrente in geld — of nog liever in natura — van het 1/5 deel van den oogst."

»De aanslag der belasting per hoofd en onder toezigt van den kontroleur."

»De ontvangst en verwerking van de landrente in natura zou aan de partikuliere nijverheid kunnen verblijven."

»Java in partikuliere landen te verdeelen of op overeenkomstige wijze in distrikten te verhuren, is een voorstel waarmede wij ons niet kunnen vereenigen."

»Het eigendomsregt moet voor den Javaan zeer langzaam, zooveel mogelijk individueel gemaakt worden."

»Een onbeperkt verkoop en vervreemdregt der velden, oordeelen wij voor den Inlander onraadzaam."

»Den hoofden het opiumrooken verbieden;" — trapsgewijze vermindering der amfioen kitten, — eindelijk geheele verdwijning daarvan.

Pogingen om de Javanen tot het Christendom te bekeeren »door zendelingen en traktaatjes," keurt de heer Riesz niet goed. Door »Christelijke werken," door leven en voorbeeld hen tot het Christendom te brengen, zietdaar volgens hem de eenig goede weg. Overigens onderwijze men hen »hun welbegrepen eigenbelang en wat hiermede in verband staat."

»De Mahomedaansche godsdienst moet beschermd, maar de bedevaart naar Mekka krachtig geweerd worden."

Aan de partikuliere industrie wil hij de verwerking der gouvernements produkten, ook de teelt van tabak, cochenille, thee, enz. overlaten; maar geenszins kan hij er zich meê vereenigen, om een ieder onbelemmerd in de binnenlanden toe te laten. Die partikuliere nijverheid moet echter nabij de verblijfplaatsen der Europesche ambtenaren uitgeoefend worden.

Nog »voor den partikulieren ondernemer onbelemmerden eenvoudigen opkoop, als ook geregistreerde kultuur-kontrakten, alleen met *individuen* te sluiten."

»Vrijheid van drukpers beschouwen wij voor Java hoogst nadeelig, zelfs niet te rijmen met onzen toestand aldaar."

Men moet eerst »als overgangsmaatregel, de proef nemen van elke regeling, in den Oosthoek, in het midden en in den Westhoek van het eiland."

»Aan deze proefnemingen gunne men des noods een tijdvak van tien jaren."

»Den minister wenschen wij gesteund te zien door een op zich-zelf staanden raad van kolonien." »De raad van state moet een onafhankelijk oordeel over de handelingen van den minister kunnen blijven vellen."

De Tweede Kamer moet zich niet met Java's bestuur bemoeijen. »Zij moet of kan daarin niet voorzien, onzens inziens is zij hiertoe niet in staat en ook niet bevoegd."

Ziet daar de quintessence van Riesz schrijven, waarlijk niet weinig, wel zeer veel. Wij waren slechts referent, geen recensent, en zat zullen wij voor heden blijven, al nemen wij ons ook voor, later een en ander van het door den heer Riesz voorgestelde nader te bespreken.

Slechts nog vier opmerkingen ten slotte.

1°. De heer Riesz doet met zijn schrijven een poging, om de op het gebied der indische beschouwingen strijdende partijen op een terrein te vereenigen, waar zij elkander in vrede kunnen ontmoeten, en vriendschappelijk de hand reiken. »Moge — zegt hij — openhartige en welwillende zamenwerking tot de verwezenlijking van dit streven leiden! Een ieder, welke partij hij zij toegedaan, zal dan, zoo wij ons niet bedriegen, zijn doel aanmerkelijk genaderd zien."

Dat is edel, dat is loffelijk, dat kan en zal ook zijn goede vruchten dragen.

2°. Beschouwt hij zijn zienswijze geenszins als de eenig ware, gelooft hij zelfs dat anderen nog iets beters kunnen geven; hij verwacht ook volstrekt niet van zijn voorgestelde hervormingen, gelijk Holloway dat verzekert van zijn zalf en pillen voor de kwalen des ligchaams, dadelijke en algemeene genezing van de kwalen, waaraan Java lijdt. En wie zal ook dat niet hoogelijk in hem roemen, ja wie houdt zich ook niet geheel overtuigd, dat, indien die zelfde beginselen de verschillende partijen bezielen, ook de waarheid zekerlijk gevonden, en tevens steeds meer werkelijkheid zal worden.

3°. De heer Riesz beweert: »vrijheid van drukpers beschouwen wij voor Java hoogst nadeelig, zelfs niet te rijmen met onzen toestand." Hadde hij geschreven: losbandigheid van drukpers, enz., wij zouden het aanstonds onderschreven hebben; maar wat wij nu lezen, hoe het te rijmen met, — en hoe wordt het ook reeds aanstonds geheel weersproken door de handeling van den heer Riesz-zelf, in het verspreiden door de drukpers over Java van zijn brochure, die een geheele verandering vraagt in zooveel van het thans daar bestaande. Vooruitgang van staat en maatschappij, zonder billijke vrijheid van drukpers, begrijpt gij die, bestaat die ergens, spreken ons daarvan de geschiedenis, of de tegenwoordige dagen? Evenmin, mijn waarde heer Riesz, wien ik daarom echter niet minder dank voor het goede, dat ik bij u las, als uw handeling, uw brochure het zegel der bevestiging drukt op uw woorden. Woorden, hoewel ook met de beste bedoelingen, dat ik geenszins betwijfel, echter een weinig onnadenkend neergeschreven. Een weinig onnadenkend, immers ik mag volstrekt niet gelooven, dat gij de vrijheid van drukpers voor u en de uwen zoudt eischen, om die aan andersdenkenden te ontzeggen.

4°. Hij zegt: »de bekeering van den Javaan tot het Christendom moge aan velen wenschelijk voorkomen, zij is o. i. hoogst gewaagd. Pogingen hiertoe door zendelingen en traktaatjes kunnen wij niet goedkeuren." Hij wil dat overlaten aan invloeden daartoe, op zichzelf in geenen deele magtig. Als antwoord hierop laten wij volgen de woorden van Salak: »De geschiedenis der menschheid in het algemeen en van ieder mensch in het bijzonder, leert het namelijk overtuigend, dat de regte ontwikkeling van den mensch niet van buiten maar van binnen aanvangt; dat eene industriëel verstandelijke vorming hem kan dresseren, mechanisch afrigten, maar hem niet voorbereiden, niet brengen kan tot de ware ontwikkeling van zijn wezen, tot de zelfstandige openbaring van het in hem sluimerende leven, van de in hem verborgen krachten. Maar wordt het hooger leven, dat uit God is, ware godskennis en godsdienst in hem opgewekt, dan ontwikkelt, verhoogt, veredelt zich ook geheel zijn innerlijk wezen, en dat moet zich noodzakelijk en onmisbaar tevens in zijn uiterlijken toestand, in het huisgezin en de maatschappij, in arbeid, nijverheid en kunst uitdrukken. Het ware Christendom heeft altijd de volken tot ontwikkeling en beschaving gebragt, maar eene beschaving zonder godsdienst, eene bloot verstandelijke, materiele ontwikkeling en geslepenheid, enkel industriele vorderingen, waar godsdienst en zedelijkheid niet de levensgrond van den mensch, van de maatschappij zijn, — de wereldgeschiedenis heeft het dikwerf, helaas! en niet het minst in onze dagen, overtuigend genoeg geleerd — leiden tot het zekerste en diepste verderf der volken." [1])

Overzigt van het gebeurde in Nederlandsch-Indie.

Batavia, 2 Januarij 1861. Werpen wij een blik achterwaarts op den afgelegden jaarkring, dan zien we met een gevoel van blijdschap daarop terug, omdat er veel goeds in is geschied, veel verrigt tot welzijn, bloei en vooruitgang der kolonie. Verschillende bepalingen ten gunste des legers werden genomen, een gymnasium te Batavia opgerigt, de suikerkontrakten geregeld, betere kommunikatie op Java toegezegd, en nu laatstelijk de bepalingen omtrent de toelating van Nederlanders en vreemdelingen in deze gewesten gewijzigd en verbeterd. Hier, in Indië-zelf, eindigde de 2de Bonische expeditie met volkomen zegepraal voor ons, en deden ook de gebeurtenissen op Borneo menig harte bloeden en is de strijd daar nog niet geëindigd, toch gaan de zaken daar, hoewel langzaam, vooruit. Is er nog veel, dat verandering en verbetering behoeft, we zijn overtuigd van den goeden wil der regering, en niet alles kan op eens geschieden. 't Geen in het afgeloopen jaar van regeringswege werd verrigt, doet ons met grond verwachten, dat ook het pas ingetreden jaar niet onvruchtbaar zal zijn voor de ontwikkeling onzer bezittingen in dezen archipel.

De gewone kalmte hier ter plaatse werd voor een paar weken plotseling verstoord door een voorval, dat in Tagal plaats had met twee ingezetenen dezer stad, welke een kontrakt hadden gesloten in die residentie. 't Is ons onmogelijk, de juiste toedragt der zaak te vermelden, want er loopen zooveel lezingen van het gebeurde rond, als men er personen over hoort spreken. Als altoos zijn ook in deze twee partijen: de eene wijt de schuld van het gebeurde geheel aan den resident van Tagal, de ander aan de kontraktanten. De zaak zal aanleiding geven tot een proces, en daardoor in bijzonderheden naar waarheid bekend worden. Tot zoolang schorten wij ons oordeel op, en kiezen partij voor geen van beiden.

De Suikerveiling, alhier den 15den Decemb. gehouden, is afgeloopen als volgt: *f* 16.06 gemiddeld voor no. 16. Er zijn 60,000 pikols geveild, waarvan 40,000 te Soerabaija en 20,000 te Samarang.

De geprojekteerde onderneming van den heer Babut du Marès omtrent het leggen van een americaanschen spoorweg van Mr. Cornelis naar Batavia, en vervolgens door de meest bevolkte buurten begint zeer de aandacht te trekken. De lijst van voorloopige deelneming bevat dan ook reeds een groot aantal namen. Het ongerief der groote afstanden alhier en de kosten verbonden aan het bezit van eigen vervoermiddelen wordt algemeen gevoeld, en menigen koestert de hoop, dat deze onderneming tot stand kome, waardoor der geheele bevolking van Batavia, de wagenverhuurders uitgezonderd, een groote dienst wordt bewezen. Wij en velen met ons hopen, dat de ontwerper spoedig de benoodigde fondsen bij elkander zal hebben, en dat dan de regering geen moeijelijkheden in den weg zal leggen bij de aanvrage om koncessie voor dezen spoorweg. De lezer in het moederland die omtrent deze zaak meer verlangt te weten, verwijzen wij naar no. 100 en 104 van ons blad.

Van tijd tot tijd, vooral bij duisteren avond, vraagt men hier verwonderd, wanneer de gasfabriek zal worden opgerigt. Volgens de in der tijd bekend gemaakte voorwaarden van koncessie, moet de fabriek met ultimo dezes jaars gereed zijn, en er is nog niets van te zien. Wij beginnen te vreezen, dat de onderneming óf opgegeven óf voor onbepaalden tijd uitgesteld is.

De Cheribonsche zaak blijft nog altoos in geheimzinnig donker gehuld, en daarvan wordt door sommigen gebruik gemaakt, om aan de liberale bladen in Nederland, vooral aan *de Indiër*, waarvan de boven alle beschrijving ongepaste toon hier de laatste twee drie maanden algemeen afkeuring vond, allerlei onware berigten mede te deelen, die gretig worden opgenomen, *omdat* zij tegen de regering zijn ingerigt. Wij zijn vrienden der oppositie, we hebben het meer dan eens verklaard en bewezen, maar vijanden van de *oppositie quand même*. En de *Indiër* is een zoodanig blad: *à tort et à travers* wordt de regering, niet aangevallen, wordt er niet overtuigend bewezen, dat zij ongelijk heeft, maar wordt ze gehoond en beleedigd op zulk een wijze, dat zij niet meer beleedigen kan, maar alleen het blad en des schrijvers daarin verachtelijk maakt. De tegenpartij, de *Nederlandsch Indië*, blijft geen antwoord schuldig, al blijven hare vormen doorgaans een weinig hoffelijker. Die koloniale pers noemen wij ongelukkig, en geen van beiden verwerft zich hier door schimpen en schelden vrienden.

De berigten van Java zijn gelijk aan die van de meeste jaren in dit saizoen: hier en daar overstroomingen, soms zware rukwinden of erge stormen, gelijk voor eenige dagen te Ambarawa plaats had. Deze wordt bij voortduring gekenmerkt door zelfmoord van militairen; welke treurige tijding wij in de laatste maanden dikwerf van daar hebben vernomen. De droevige dood van den officier van gezondheid aldaar van Lammeren door een slangenbeet heeft hier veel deelneming opgewekt.

De tijdingen uit den Archipel zijn gedurende de laatste veertien dagen bijzonder schaarsch. Op Riouw ontstonden onder de chinesche gambirplanters oneenigheden over 't gebruik van boschgronden, die door tusschenkomst van het bestuur en den onderkoning in der minne werden geschikt.

---

[1]) De deugdelijkheid van het tegenwoordig kultuurstelsel op Java, enz., door Salak. Een brochure welke wij in een volgend nommer zullen bespreken.

Van Borneos Westerafdeeling zijn de berigten allezins voldoende. Van de Zuid- en Oosterafdeeling loopen de tijdingen tot 3 December, en blijkt daaruit, dat alle operatiën tegen den vijand met voordeel werden bekroond. Uitvoerige berigten, vooral van partikuliere korrespondentie, vindt men in ons no. 101.

De diskussien in de Tweede Kamer omtrent de evangelisatie in deze gewesten hebben zeer de aandacht getrokken, en menigeen betreurt de tegenwerking der regering in dezen, die naar veler meening uit een verkeerde staatkunde voortspruit. Afgezien nog van den heilzamen invloed des christendoms op zedelijk-godsdienstige ontwikkeling, komt het ons en velen voor, dat uit een bloot staatkundig oogpunt de evangelisatie alle aanmoediging van de regering dient te ondervinden. *Elke inlander die tot het Christendom overgaat, wordt een vriend van ons bestuur, gelijk ieder die Mohamedaan wordt, een vijand.* Deze stelling wordt gaafweg toegestemd, en vurig wenschen wij, dat de regering, zoowel in het moederland als hier, van hare waarheid overtuigd moge worden.

De hollandsche pers heeft ons een merkwaardig produkt geleverd in de *Kaart van Batavia en omstreken*, door den heer de Rosa, van welk vod wij in ons vorig no. uitvoerig hebben gesproken, om iedereen te waarschuwen op zijn zak te passen.

De indische pers heeft buiten de gewone dagbladen in de laatste veertien dagen niets vermeldenswaardigs opgeleverd.

BATAVIA.

Met genoegen lazen wij in de *Javasche Courant* van jl. Zaturdag, dat den Direkteur der Burgerlijke Openbare werken hetzelfde traktement is toegekend, 't welk de andere Direkteuren genieten, waardoor een onbillijkheid is opgehouden.

— In het hoofdartikel over het Ambtenaarsexamen in ons voorgaand No. is een vergissing geslopen. Er staat nl. dat niet was opgegeven, welke successieoorlog bedoeld was. Dit is *onjuist*, er is bepaaldelijk naar den *Spaanschen* successieoorlog gevraagd.

— Wij ontvingen het eerste proefnommer van het *Maccassaarsch Weekblad*, van 26 November 1860. We hebben het met onverdeeld genoegen lezen; het heeft een zeer behagelijk voorkomen en biedt verscheidenheid aan. Der redaktie en den uitgevers wenschen wij allen voorspoed met de nieuwe onderneming.

Batavia. — Per telegraaf via *Soerabaija* zijn de volgende tijdingen van Makasser ontvangen.

De voormalige regent van Polong Banking (zuiderdistrikten), Daëng Mandjar Oengi, de hoofdaanlegger van de ongeregeldheden welke gedurende 1859 in dat regentschap voorvielen, heeft zich den 17den November te Makasser onderworpen.

De ambtenaar Bakkers is den 28sten November ter hoofdplaats teruggekeerd, komende van de eilanden Bonerate en Kalaoe, alwaar hoofden en bevolking eene goede gezindheid aan den dag legden.

Z. M. stoomschip *Reijnier Claessen* is den 16den December naar het eiland Sajoesoe, benoorden Sumbawa, gestoomd ter uitroeijing van eene aldaar ontdekte zeerooversvestiging.

— Langs denzelfden weg zijn nog de volgende berigten ontvangen.

Timor, 22 November. De rust is niet gestoord. De pokken blijven steeds heerschen.

Banda, 28 November. Ongestoorde rust.

Amboina, 3 December. De troepen op Ceram hebben de hoofd-negorij Boeria na ernstigen tegenstand genomen, waarbij eenige manschappen gekwetst zijn. Later is van den vijand niets meer vernomen. Eenige vijandig gezinde negorijen hebben getoond zich te willen onderwerpen. De troepen zijn op Amboina teruggekomen. Te Kamarian is eene versterking opgerigt met eene bezetting van 35 man om, zoo noodig, aan de welgezinden bescherming te verleenen.

Ternate, 7 December. De hulptroepen, vertrokken tot het dempen van den opstand op Ceram, zijn van Amboina terugekeerd.

Menado, 12 December. In de Minahassa heerscht allerwege rust. De vorsten van Gorontalo en Limboto hebben zich schriftelijk aangemeld, om onder 's gouvernements regtstreeksch gezag gesteld te worden. De radja van Gorontalo bezocht de Minahassa; die van Tagoelandang kwam te Menado, om eene nieuwe overeenkomst tot regeling van verhouding en verpligtingen te sluiten; die van Siauw kwam mede aldaar om schatting te betalen. Van verscheidene landschappen op de noordkust zijn bewijzen van onderwerping en welgezindheid ontvangen.

— In de op den 6den December jl. gehouden bestuursvergadering der Natuurk. Vereeniging in Nederl.-Indie zijn tot gewone leden benoemd de heeren G. Schilthuis te Pamottan (*Rembang*.) J. E. A. Teijsmann te Japara en J. F. G. Riedel te Menado.

Bantam. — Ten gevolge van aanhoudende zware regens (zie het vorige nommer dezer courant), is de rivier Tji Oedjoeng buiten hare oevers getreden, waardoor eene groote uitgestrektheid sawa's in het noorder-regentschap, voornamelijk in de lager gelegen distrikten Oender andir en Tjiroeas, onder water is gezet. Van de schade hierdoor aan het jonge padi-gewas veroorzaakt, wordt nog eene opgave te gemoet gezien.

Ook in de afdeeling Tjiringin is aan bruggen en wegen eenige schade veroorzaakt door bandjers.

Samarang. — Op den 13den December is door hevigen wind, in de dessa Bergaslor, distrikt Oenarang een arenboom omgewaaid en op de woning van den inlander Oemar gevallen, met het ongelukkige gevolg, dat die woning door de zwaarte van den boom is ingestort, en de bewoners Oemar, zijne vrouw en een kind van een half jaar, daaronder verpletterd zijn.

Het schijnt, dat hierna de ligte bouwstoffen, waaruit de woning was zamengesteld, in aanraking zijn gekomen met vuur, dat in het huis was, en toen vlam hebben gevat, waardoor het ingestorte huis totaal verbrand is, en de lijken van de drie slagtoffers geheel door het vuur verzengd zijn teruggevonden.

— In den nacht van den 13den op den 14den December heeft te Ambarawa een hevige orkaan gewoed, ten gevolge waarvan een 24tal bamboezen woningen is nedergestort en zware boomen zijn ontworteld. Ook de koffijtuin Sroendil onder de dessa Djembaran heeft veel daarvan geleden: 300 koffijboomen van den aanplant van 1855 en 200 dadapboomen zijn omgewaaid: veel koffij moet van de boomen door den wind verloren zijn geraakt.

Voorts is een aantal sirappen van de daken der kontroleurswoning en bijgebouwen te Ambarawa in dien nacht weggeslingerd.

Menschenlevens zijn echter niet te betreuren.

Probolingo. — Op den 18den December jl. waren gedurende de laatst verloopen dagen in deze residentie buitengewoon hevige regens gevallen, ten gevolge waarvan overstroomingen hebben plaats gevonden in de distrikten kotta Probolingo, Driengoe en Gending. Een groot aantal dammen en bruggen is hierdoor vernield of beschadigd; terwijl ook de suikerrietaanplantingen hier en daar door den sterken afloop van het water hebben geleden. Op sommige plaatsen heeft het water tot drie voeten op den weg gestaan. Maatregelen zijn genomen, ten einde de veroorzaakte schade weder te herstellen en te zorgen, dat de kommunikatie niet worde gestremd.

Lampongsche Distrikten (November). — Op weinige uitzonderingen na waren alle ladangs beplant: de bevolking hield zich onledig met het bewerken harer sawah's. Er heerschte eene sterke droogte en koortsgevallen kwamen talrijk voor.

Van de aan zee gelegene plaatsen van deze residentie kwamen ter hoofdplaats aan 4 praauwen, terwijl 10 praauwen van Telok Betong derwaarts vertrokken. Van Java kwamen aan 41 en vertrokken derwaarts weder 31 praauwen.

De Invoer bestond uit:

f 19,110 aan zilver, 1,079 pikol rijst:

De Uitvoer bestond uit:

f 9,309 aan zilver, 501 pikol gomelastiek, 291 pikol damar, 1 pikol koffij, 455 pikol peper, 382 pikol kapas, 50 bossen bindrotting, 5 kati vogelnestjes, 50,300 stuks klappernooten.

Afgemaakt zijn 9 tijgers, 68 rhinocerossen en 168 kaaimannen: aangebragt werden 267 krokodillen-eijeren, voor welk een en ander aan premiën is uitbetaald eene som van *f* 1,103:70. (*Jav. Cour.*)

Soerabaija, 26 December. — Gisteren nam de heer W. naar gewoonte een bad in de rivier achter zijne woning. Het water was bijzonder hoog, en de heer W. kon niet zwemmen. Daardoor, naar het schijnt, van het spoor gebragt, geraakte hij eene diepte, waar zich een draaikolk had gevormd. Hij kon de kracht van het water niet wederstaan, werd medegesleept in den stroom en was reeds geheel bewusteloos aan het zinken, toen de heer C. zijn kontubernaal, ook niet ervaren in de zwemkunst, op hem toeschoot, zich in de warrelende diepte stortte, en met groot levensgevaar en de uiterste krachtsinspanning den anders reddeloos verlorene aan het doodsgevaar ontrukte. De heer C. verlangt zeker niet, dat de lof zijner zelfopoffering worde uitgebazuind. Het eenige loon, dat hij beoogde, heeft hij verkregen; *de redding van zijn vriend.*

— Men meldt ons van Bezoeki, dat aldaar dezer dagen een Madurees, wonende in dessa Ketta, terwijl hij zich in zijn voorhuis (Gandok) bevond, een geweerkogel in de regterbost ontving, ten gevolge waarvan hij onmiddelijk is overleden. De vermoedelijke dader is opgevat.

— Om een denkbeeld te geven van de schaarschte aan djatti en bouwhout ter dezer plaatse, diene dat alwat voor partikulieren bestemd is, van Samarang moet gerequireerd en van daar per as of met koelies naar herwaarts moet overgevoerd worden. Te Samarang nu is het hout reeds hoog in prijs, en wijl eene kar met twee ossen bespannen slechts eene middelmatige balk kan vervoeren en deze tegen *f* 9,— à *f* 10,— moet ingehuurd worden, zoo is dit oorzaak dat het hout ten minste 200% hooger te staan komt, dan het te Samarang wordt ingekocht.

Ook de kalk is hier hoog in prijs en wordt per zak van p. m. 80 katties met *f* 1.50 betaald, terwijl eene gelijke hoeveelheid te Samarang p. m. 40 cents kost.

— Een nieuw voorval van slangenbeet met doodelijk gevolg, hetwelk den 16den alhier is voorgevallen, doch waarvan wij de omschrijving achterwege laten, wijl die met duizende andere overeenkomt, heeft echter aanleiding om het denkbeeld te opperen, of, indien door de regering op het vangen van slangen eene premie werd gesteld, even als die bestaat voor de vangst van tijgers, krokodillen, enz. er niet een groot getal slagtoffers zouden gespaard blijven.

— Men meldt ons van Japara:

Kortelings zijn alweder twee chinezen door inlandsche policiebeambten te Joanna aangehouden, wegens het ter sluik invoeren van amfioen; beiden komende van Rembang, gewapend en gekleed als Javanen. — Zij waren alzoo vermomd 's avonds te voet van Rembang vertrokken en hebben de wachthuizen langs den grooten postweg tot nabij Joanna weten te ontwijken, door zijwegen inteslaan of wel waar deze niet bestaan, door de rijstvelden heen te loopen, totdat zij nabij eene dessa komende, wegens de duisternis verder den weg naar hunne bestemming niet meer konden vinden. — Zij kwamen daar een landbouwer tegen en verzochten dezen om hen den weg te wijzen, doch deze landbouwer was tevens policiebeambte der dessa en herkende hen door hunne spraak dat zij chinezen waren. Zooals het van zelf spreekt hield onze gids de verdwaalden verdacht, bragt hen naar den grooten weg, bij het naaste wachthuis en riep daar plotseling uit al zijne magt om hulp, tot groote ontsteltenis van de sluwe zonen van het Hemelsche rijk, die toen het hazenpad kozen, doch onmiddelijk vervolgd en gevat zijn geworden. — De door hen medegebragte amfioen, tijdens hunne vlugt op het rijstveld weg geworpen, werd gezocht en gevonden. — Zij boden toen den inlandschen policiebeambten *f* 20 benevens de amfioen, om hen weder vrij te laten, doch werden glad afgewezen. — Dit is een der vele bewijzen van de goede trouw en aktiviteit van die *onbezoldigde*, soms miskende inlandsche policiebeambten.

Een van die chinezen was een gevlugte veroordeelde tot dwangarbeid en had zich vroeger reeds eenmaal schuldig gemaakt aan amfioensmokkelarij in het groot te Joanna. — Sedert zijne ontvlugting heeft hij de stoutheid gehad zich meermalen dan eens te Joanna dan weder te Patti, waar zijne vrouw nog zoude woonachtig zijn, te laten zien, doch wanneer de policie hiervan onderrigt op de been is om hem te snappen, is hij reeds verdwenen. — De omstandigheden, welke zijne tegenwoordige apprehensie hebben vergezeld, toonen genoegzaam aan, dat hij voor de policie een lastig sujet is. (*Oostpost.*)

Padang, 14 December. Van ter zijde hebben wij vernomen, dat de subkommissie van onderwijs alhier voornemens is, het gouvernement, door tusschenkomst van de Hoofdkommissie van onderwijs, een voorstel te doen, tot het nemen van maatregelen tegen het plaatsen op de gouvernements bureaux als klerken van jongelieden, die van het onderwijs op de lagere scholen geen goed gebruik gemaakt hebben, ten einde hierdoor aan de eene zijde den ouders te beletten, hunne kinderen te vroeg van de school te nemen, en aan de andere zijde de jongelieden, die voor de betrekking van klerk niet genoegzaam ontwikkeld zijn, te noodzaken zich op een ambacht toe te leggen, of eene zoodanige loopbaan te kiezen, als welke met hunne ontwikkeling en dus met hun eigen welbegrepen belang meer overeenkomt.

Wij juichen dit voornemen der geachte subkommissie van onderwijs toe, doch veroorlooven ons op te merken, dat ten dezen door het gouvernement, bij besluit van 2 Januarij 1830 No. 21 (Staatsblad No. 1) reeds voorzien is. Dit besluit toch luidt, dat geene jongelieden als klerken op de gouvernements bureaux mogen plaats worden, die geen examen ondergaan en blijken gegeven hebben, van met vrucht het lager onderwijs te hebben bijgewoond. Niets zal dus, onzes inziens, voor de subkommissie van onderwijs gemakkelijker zijn, dan door haren invloed aan dit besluit, dat in vergetelheid schijnt geraakt te zijn, op nieuw de hand te doen houden. (*Pad. N. en Adv. bl.*)

Makassar, 26 Nevember 1860. Het pachtcijfer der op den 15den October te Makassar gehoudene verpachtingen voor het volgende jaar bedroeg *f* 259,950 of *f* 61,911 meer dan in het vorige.

Deze belangrijke verhooging van 's lands inkomsten mag ger eedelijk als een bewijs van toenemend vertier en welvaart worden aangemerkt.

— In al de door Z. M. stoomschip *Reijnier Claessen* onlangs bezochte landen, als Mandhar, Kajeli, Palos, Toli-Toli, en Sawito is tijdens het aanwezen van dat stoomschip meer dan voorheen eerbied en ontzag jegens het gouvernement betoond, hetgeen gewis moet worden toegeschreven aan den indruk door de zege onzer wapenenen, ook in deze afgelegen oorden te weeg gebragt.

— Verleden week trok het gewoon jaarlijksch gezantschap van Boeton, in plegtstatigen optogt naar 't gouvernementshuis, om daar bij den Gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden zijne opwachting te maken. Zoo men weet wordt deze eilandengroep geregeerd door een Sultan, bondgenoot volgens de kontracten van 1667 en 1824, en heeft het Gouvernement daar een post, die jaarlijks door 1 Sergeant en 5 man bezet werd.

Nog kwamen Seemanga Roeka, oudste zoon van den vorst van Sidenreng, om den Gouverneur namens zijn vader te verwelkomen; — en de Wadjosche Prins Aroe Padaloe, om een bezoek bij ZEdG. te brengen.

Men herinnert zich, dat de vorst van Sidenreng het hoofd is van het bondgenootschap Adja Tamparang (d. i. beoosten het meir) eveneens in kontrakt is met het Gouvernement en dat hem 't distrikt Pare Pare in leen is afgestaan. Wadjoe, vóór de Bonische expeditien aan dat rijk verbonden, en eenige jaren zonder eenhoofdig bestuur, later den broeder van den koning van Sidenreng als Aroe Matoewa of hoofdvorst gekozen hebbende, was steeds jegens ons vrij van alle verbindtenissen, doch had zich sedert bereid verklaard, om een kontrakt van vrede en vriendschap met het Gouvernement te sluiten, en het als opperheer over zijn land te erkennen. Of het bewuste kontrakt, — waarvan de onderhandelingen reeds waren aangeknoopt — nu werkelijk tot stand is gekomen, durven wij niet verzekeren.

Ter eere van bovengemelde vorstelijke personen werd den 16den dezer een spiegelgevecht gehouden door de hier in garnizoen liggende bezetting onder kommando van den majoor Amiot, met de laatste boot uit de Molukken herwaarts overgekomen. 't Gevecht moest verbeelden het innemen eener benteng, en gaf inderdaad eene verrassende afwisseling aan het eentoonige exerceren en schijfschieten. (*Mak. Weekbl.*)

NEDERLAND.

Men schrijft uit Roermond, d.d. 7 November:

Sedert eenigen tijd is ernstig sprake, dat eene associatie van plan is aan de regering voor te stellen de Limburgsche lijn van den staatsspoorweg van Maastricht over Roermond naar Venlo, over te nemen en eene spoorweglijn te maken van Maastricht over Roermond en Venlo naar Nijmegen, met vertakkingen van Venlo naar Viersen, van Nijmegen naar Kleef en van Nijmegen naar Arnhem; die associatie, men spreekt van Rothschild, die reeds de spoorweglijn van Parijs over Namen en Luik naar Maastricht bezit, zou gemelden spoorweg willen aanleggen zonder eenige subsidie van het rijk, doch op voorwaarde, dat de bruggen te Nijmegen en te Arnhem op 's lands kosten werden aangelegd.

ENGELAND.

Aan eene partikuliere korrespondentie uit Londen ontleenen wij het volgende: »Er zal hier eene nieuwe telegraaf-maatschappij worden opgerigt, die den naam draagt van *Universal Private Telegraph-Company* en zich hoofdzakelijk ten doel stelt een geheel nieuw stelsel van bijzondere telegrafie in het leven te roepen, door middel waarvan de verschillende etablissementen der kooplieden, gouvernements-inrigtingen enz. met elkander in direkte partikuliere verbinding kunnen gebragt worden. Men bedient zich te dien einde van de nieuwe gebreveteerde elektrische machine van professor Wheatstone, waardoor men met de grootste gemakkelijkheid kan telegraferen. De telegrafie met dit werktuig is zoo eenvoudig, dat zelfs een kind, als het slechts lezen en schrijven kan, de dépêches kan overseinen. Men zal

door de geheele stad telegraaflijnen aanleggen, en ieder, die zich van deze wijze van gemeenschap wil bedienen, zal zijne eigen werktuigen en een afzonderlijken draad, uitsluitend voor zijn eigen gebruik, ontvangen. Men kan dezen telegraaf huren, door aan de maatschappij jaarlijks eene zekere som te betalen. Bij voorbeeld een koopman, die onderschiedene succursalen van van zijn etablissement in verschillende wijken der stad heeft, kan die in direkte telegrafische verbinding met elkander brengen. Vooreerst zal de maatschappij haren werkkring alleen tot Londen en zijne voorsteden uitstrekken, ofschoon zij voornemens is later hetzelfde stelsel ook in andere belangrijke steden van Groot-Brittannie toe te passen, zoodat, als een etablissement b. v. succursalen heeft in verschillende steden, die verschillende huizen mede in direkte telegrafische verbinding gebragt worden. Het spreekt van zelf, dat hetgeen deze uitvinding bijzonder onderscheidt, daarin bestaat, dat men kan seinen zonder eenige tusschenkomst van een geëmploijeer de der maatschappij, en dat ieder huis, hetwelk zich daarvan wil bedienen, zijne bijzondere draden voor zijn uitsluitend gebruik erlangt. Geen der begunstigers van de maatschappij zal iets behoeven te betalen voor het leggen der lijnen; men voldoet alleen den abonnementsprijs, die slechts £ 4 per jaar bedraagt voor het uitsluitend gebruik van eene telegraaflijn, behalve de huur voor twee instrumenten, die mede zeer billijk gesteld is. Het nut van deze nieuwe uitvinding voor openbare inrigtingen springt van zelf in het oog. Elk gouvernements-bureau zal door partikuliere telegrafen tegen geringe kosten met openbare ambtenaren kunnen korresponderen, terwijl politie-bureaux en die van de brandweer eveneens eene snelle en bijzondere gemeenschap met elkander zullen kunnen hebben. Daarenboven zal een etablissement met een enkel elektrisch werktuig ter zelfder tijd langs verschillende lijnen, die naar onderscheiden plaatsen geleiden, kunnen werken, zoodat eene en dezelfde depeche, door middel van de elektrische vloeistof, die zich te gelijker tijd verdeelt over alle draden, aankomt op alle oorden, welke met de elektrische batterij in verbinding zijn.

— De *Morning Post*, Lord Palmerstons orgaan, behelst het volgende hoofdartikel, hetwelk vooral opmerking verdient wegens den toon, waarop het over het Italiaansche vraagstuk spreekt: »Zelden had de Engelschman zoo veel reden om trotsch op zijn land te zijn, als thans. Hetzij wij in ons land of daarbuiten rondzien, hetzij wij op de bedaarde gemoedstemming des publieks betreffende alle politieke vraagpunten letten, of op het algemeene vertrouwen in de tegenwoordige bewindslieden, of op de manhaftigheid en zelfverloochening, waarmede onze burgers opgekomen zijn, om zich in het verdedigen des lands te oefenen, of op den gunstigen staat van 's rijks-financien, of op de staatkunde van Harer Majesteits ministers, overal vinden wij reden tot blijdschap. Het is thans een geschikte tijd, om dat alles te beschouwen; want er is eene nieuwe natie, als in één dag tijds, in een ander deel van Europa geboren, en onze minister heeft niet geaarzeld in ondubbelzinnige bewoordingen te verklaren, dat die nieuwe natie in haren tegenwoordigen worstelstrijd en in hare toekomstige welvaart op de deelneming van ons land kan rekenen. Er is nu geen Koning der Beide Sicilien meer, noch een Koning van Sardinie. De eerste is smadelijk en zonder door iemand beklaagd te worden voor altijd van den troon gevallen; de tweede heeft opgehouden te bestaan, om onder dien verhevener titel, waarmede hij het eerst door Garibaldi werd begroet, dat is als Koning van Italie, weder op te treden. Zoo verrijst er eene nieuwe mogendheid, om zitting en stem in Europa's raadsvergadering te verlangen en om een invloed uit te oefenen, welke nooit gering kan zijn, zoo lang zij eerlijk volhardt bij die beginselen van vrijheid en konstitutioneel bestuur, waarop haar bestaan gevestigd is. Wij mogen verder gaan, en zeggen dat het Koningrijk Italie altijd grooten invloed zal hebben, zoo lang het den band, waardoor het thans onderling is vereenigd, trouw vast houdt. Het Italiaansche volk, onder een konstitutioneel bestuur levende, vrij, talrijk, nijver, beschaafd, dapper en rijk, moet in het vervolg groot aandeel hebben in het leiden van Europa's denkbeelden, in het bevorderen van de verbreiding der vrijheid en in het bewaren van den vrede. Het magtsevenwigt wordt door die zamensmelting van belangen versterkt, en de vooruitgang der wereld wordt bevorderd door deze gedenkwaardige zege van regt over onregt, van vrijheid over dwingelandij en van orde over regeringloosheid. In zulke omstandigheden is het verblijdend, dat Engeland het eerst aan het nieuwe koningrijk zijne toetreding schenkt en voor Europa's oog zijne deelneming in den strijd, in zijn beginselen en uitkomsten toont. Zulk een staatkunde is regtvaardig en tevens raadzaam, stout en tevens edelmoedig en waardig. Hare zedelijke uitwerking moet in Italie oneindig groot zijn, terwijl zij bij het overige van Europa vermoedelijk een diepen en heilzamen indruk zal maken. Zij mag den voorstanders van het absolute vorstengezag mishagen; doch zij moet eene gunstige beoordeeling vinden bij koningen en staatsmannen, die de grootheid hunner natie werkelijk ter harte nemen en iets meer verlangen dan de handhaving van willekeurig gezag in stijd met de regten hunner onderdanen. Zoodanige zullen er althans wel eenige onder Europa's vorsten en staatsmannen zijn; en deze zullen waarschijnlijk erkennen, dat de door ons gouvernement zoo schielijk en zoo stoutmoedig aangenomen gedragslijn steunt op beginselen, welke, hoe impopulair thans ook hier en daar, eenig tot rigtsnoer voor de staatkunde van een land als Engeland kunnen strekken, waar het den strijd eener verdrukte natie om vrijheid en politiek leven geldt. Doch het is niet onze buitenlandsche staatkunde alleen, waarop wij roem kunnen dragen. De zege onzer wapenen in China geeft ons nieuwen grond tot blijdschap. Wij zonden troepen naar den anderen kant van den aardbol; wij bragten ze in uitstekend goeden staat aan land; wij voorzagen ze van al wat tot een afdoenden veldtogt werd vereischt, in eene zoo ruime mate en zoo volkomen als nog nooit gezien was; en wij rustten ze uit met een wapentuig (Armstrong's gegroefd geschut) welks gebruik uitkomsten schijnt te hebben opgeleverd, die de stoutste verwachtingen des uitvinders overtreffen. Wij houden niet van onvriendschappelijke vergelijkingen tusschen onze toerustingen en die van onze bondgenooten; maar deze opmerking moeten wij toch maken: was het gedurende den Oosterschen oorlog gewoonte, aan het Engelsche ministerie van oorlog, aan de Engelsche transportdienst en en aan de Engelsche intendanten alle mogelijke feilen en onbekwaamheid te last te leggen en de Franschen hemelhoog te prijzen, het is niet meer dan billijk aan onze lezers te herinneren, dat het Engelsche leger in al die opzigten hervormd is, dat onze troepen in China lang voor de Franschen gereed waren, om de krijgsbedrijven aan te vangen, en dat zij omstreeks veertien dagen moesten wachten, alvorens onze dappere, doch niet wel voorziene bondgenooten ten strijde gereed waren. Toen eindelijk de tijd van den aanval daar was, muntten de beide legers door dapperheid uit en was hun gedrag den roem van hun land waardig. Wij mogen nu, als altijd roem op ons leger dragen, maar inzonderhed op ons nieuw wapentuig, Armstrong's geschut. Door de voortreffelijkheid onzer nieuwe artillerie en door de uitstekende uitrusting onzer expeditie hebben wij getoond, dat de ondervinding der laatste jaren niet nutteloos voor ons is geweest. Niet minder stof tot blijdschap ligt in de toenemende sterkte en doelmatigheid onzer binnenlandsche aanstalten tot verwering. De volharding, waarmede onze vrijwilligers zich in de behandeling der wapenen oefenen, bewijst dat het bij hen niet enkel een spel en uitspanning, maar eene dienstverrigting, een pligt is. De natie heeft die zaak ter harte genomen en zet ze met alle kracht door; zij hoopt, nooit in de noodzakelijkheid te zullen zijn om de wapenen tegen een vijand te gebruiken; zij gelooft dat wijze leiding onzer buitenlandsche aangelegenheden de noodzakelijkheid van oorlog zal verhoeden, en dat onze naburen op het vaste land door hun gezond verstand zullen worden weerhouden van een zoo onzinnigen stap, als een inval in ons land zou zijn; doch tevens houdt zij zich op alle gebeurlijkheden voorbereid."

— Reeds sedert eenige jaren heeft men in Engeland een onderzoek ingesteld naar de eene of andere zelfstandigheid, door welker aanwending de parlements-gebouwen tegen den schadelijken invloed der te Londen heerschende atmosfeer te beveiligen. De daartoe benoemde kommissie heeft zich eindelijk verklaard voor een middel, hetwelk haar door een uitgeweken Hongaar, Szerelmey genaamd, is aangeboden, en zij heeft hem tevens opgedragen zijne uitvinding op alle parlements-gebouwen in toepassing te brengen. De zamenstelling van zijn middel is nog een geheim. Hij heeft slechts eenige bevoegde personen daarmede in vertrouwen bekend gemaakt, en deze hebben, na naauwkeurig onderzoek, daaraan boven alle andere middelen de voorkeur gegeven, vooral omdat het niet alleen de meest poreusachtige steensoorten tegen het zoogenaamd verweeren of aanzetten beveiligt, maar ook omdat het bestaat uit een vocht, waarvan men de voorwerpen slechts met zulk eene dunne laag behoeft te bestrijken, dat de oorspronkelijke kleur en de verf niet de minste verandering daardoor ondergaan. Bovendien in het, naar de verklaring der personen, aan wie hij de kompositie heeft medegedeeld, uiterst goedkoop en gemakkelijk te verkrijgen. De uitvinder-zelf verklaart, dat hij zijne ontdekking heeft te danken aan zijne opmerkingen bij gelegenheid, dat hij de overblijfselen der aloude Aegyptische bouwkunst in oogenschouw heeft genomen. Hij biedt tevens aan om houten en andere, zelfs kartonnen voorwerpen daarmede te bestrijken, om het bewijs te leveren, dat zij door de bedoelde stof zoo hard en waterdigt worden, dat zij tegen allen invloed der lucht bestand zijn en als tot versteening overgaan. Hij bestempelt zijn middel met den naam van *Silica Zopissa*.

Het goedkoope der toepassing van deze uitvinding en de omstandigheid, dat handelshuizen dikwijls grond hebben gehad te betreuren, dat zij hunne geheimen aan geëmploijeerden der telegraaf-maatschappijen moesten toevertrouwen, waagborgen aan deze nieuwe maatschappij het beste gevolg voor hare onderneming.

Ten slotte nog eene aardige bijdrage tot de wijze van annonceren in de hoofdstad. Voor eenige dagen trad ik een winkel binnen, om het een en ander te koopen; ik betaalde en ontving 2 pence terug, waarop kleine gedrukte billetten, annonces bevattende, waren geplakt. Gij kunt u verbeelden, hoe klein de letters waren! Doch men moet erkennen, dat die wijze van annonceren zeer ingenieus is, vermits door dit middel het aangekondigde buitengewoon verspreid wordt".

— In de *Manchester Guardian* van 30 October leest men het volgende.:

»Gisteren verscheen voor het *City Police Court* zekere James Jackson, ongeveer twintig jaren oud, beschuldigd van de handteekening van zijn patroon, den heer Samuel Cheetham, kommissionnair, Chancery Lane, te hebben nagemaakt op drie bankiersbriefjes ten bedrage van £ 923.12/. De gevangene werd gebezigd als kantoorlooper en moest ook van tijd tot tijd gelden inkasseren; hij was ongeveer acht jaren in dienst van den aanklager geweest. Laatstleden Maandag kwam hij op het kantoor van de heeren Ellingen en Co, kooplieden en kommissionnairs, en zeide dat zoo zij den heer Cheetham wilden verpligten met zijne rekening te voldoen, hij $2^1/_2$ pCt. diskonto in plaats van de gewone $1^1/_2$ pCt. zoude toestaan. De kashouder stelde hem daarop de drie aanwijzingen van bovengenoemd bedrag ter hand. Het was de pligt van den gevangene om onmiddelijk aan zyn patroon de gelden te betalen, welke hij voor diens rekening mogt ontvangen, doch ll. Maandag was hij, zonder daartoe last bekomen te hebben, naar het kantoor van de heeren Ellinger en Co. gegaan. Woensdag vroeg de gevangene een verlof voor een of twee dagen, belovende hij Vrijdag morgen terug te zullen zijn. Hij kwam echter niet terug; men kreeg kwaad vermoeden, er werden informatien in het werk gesteld, waardoor men het bedrog ontdekte. Jackson werd te Liverpool in de *Liverpool Arms*, Waterstreet, gevat; de eigenares van dit logement was in het bezit van £ 950.10/-, welke de gevangene aan de buffetjufvrouw had ter bewaring gegeven, welke het geld op hare beurt aan hare meesteres had gegeven. De gevangene gaf een allerzonderlingst verhaal van de wijze, hoe hij aan die som gekomen was. Hij had £ 24 betaald voor zijne passage naar Melbourne met de *Zambese* en £ 11.5/- voor zijne uitrusting; hij zoude denzelfden avond aan boord van het schip gegaan zijn. Hij was buitendien in het bezit van een revolver en een overvloed van ammunitie. Al verder had hij getracht de buffetjufvrouw van de *Liverpool Arms* over te halen hem te vergezellen, en haar £ 500 beloofd, indien zij het aanbod aannam; zij had echter geweigerd. Het schijnt dat de gevangene Woensdag direkt van Manchester naar Londen is gegaan, en na de handteekening van den aanklager op de drie briefjes te hebben nagemaakt, het bedrag er van had ontvangen, waarna hij onmiddelijk over Manchester naar Liverpool was vertrokken, waar hij Donderdag aankwam. Men beweert dat de gevangene zich ook nog een som van £ 180 op dezelfde wijze had weten toe te eigenen, makende dus een bedrag van £ 1.100. De heer Cheetham lijdt in deze geheel alleen de schade."

RUSLAND.

Een korrespondent van *de Noordsche bij* verhaalt, dat Schamyl een diner heeft gegeven ter gelegenheid van de aankomst der vrouw van zijn oudsten zoon, Kerimeto genaamd, in den Kaukasus om hare schoonheid beroemd en dochter van Daniël-Beg. Thans is de man van zijn gansch gezin omringt, en hij bevindt zich volkomen gelukkig. Behalve de gasten zaten al de mannelijke bloedverwanten van Schamyl aan den disch. Het feestmaal was geheel op europesche wijze ingerigt, door een bekwamen kok gereed gemaakt, en ten laatste werden vruchten en koffij voorgediend; maar, aangezien vóór het diner geen brandewijn was geschonken en aan tafel, in plaats van wijn, slechts water, meede en *limonade gazeuse* gedronken werden, kan men niet zeggen, dat die onthouding in den smaak der gasten viel. Na het diner dankte de iman zijne gasten voor de hem bewezen eer, en verzocht hun de ontstentenis van wijn aan tafel te verschoonen, door als beweegredenen op te geven, dat het gebruik van alle soort van wijn of sterken drank hem door zijn geloof verboden was. Des anderendaags legden eenige dames van Kaluga een bezoek af bij Kerimeto, en allen komen daarin overeen, dat zij inderdaad bewonderenswaard schoon is. Een der vrouwen van Schamyl, Schumaneto genaamd, heeft bij deze gelegenheid haar leedwezen betuigd, dat men haar en de andere vrouwen opgesloten heeft, en men mag het voor zeker houden, dat, indien de strenge iman het had vergund, de dochters der bergstreken gaarne zich aan het europesche leven zouden hebben gewend.

ITALIE.

De *Presse* bevat een schrijven uit Napels van 24 Oct., waarin een en ander wordt medegedeeld aangaande het koortsachtig verlangen, dat de bevolking heeft aan den dag gelegd, om te stemmen. Toen de pro-diktator Pallavicino zijn stembillet in de bus stak, deden zich de fanfares hooren en werd hij met levendige bijvalsbetuigingen ontvangen. Men heeft grijsaards gezien, die, niet kunnende gaan, zich lieten brengen naar het raadhuis, om hunne stem uit te brengen, iets waarnaar zij meer dan eene halve eeuw, hoewel te vergeefs, hadden verlangd, terwijl zij bij het volbrengen van hun burgerpligt, tranen stortten van vreugde. Een blinde is naar de stembus gekomen, en strekte al tastende de hand uit om een stembillet met *ja* te ontvangen, dat hij niet lezen kon. Eene vrouw, die voor Capua even als de moedigste soldaat heeft gevochten, heeft vergunning bekomen om insgelijks te stemmen. Dat burgerschapsregt had zij door haren heldenmoed verdiend. Voorts wordt in dit schrijven gezegd dat de weinige stemmen, die tegen de vereeniging met Sardinië uitgebragt zijn, meerendeels het gevolg zijn van misleiding. Zoo werd een stalknecht, die een billet met *neen* in de bus had gestoken, naar de reden hiervan gevraagd. Wel", antwoordde hij, »ik wil koning Frans niet langer." Dien man had men wijs gemaakt, dat hij, door een briefje met *neen* uit te brengen, tegen den Bourbonschen vorst stemde.

Een ander berigt deelt echter minder gunstige bijzonderheden omtrent de stemming mede:

Bij de volksstemming te Napels, zoo luidt het, is het in zoo verre ordelijk toegegaan, dat de vrijheid van stemming ten volle toegepast werd, doch de wijze waarop die stemming plaats had, laat veel te wenschen over, vermits er bij de stembus twee manden met stembilletten gevuld waren, in eene waarvan de briefjes waren met *ja* er op, en in de andere met *neen*. Uit een dezer manden werd nu door elk stemgeregtigde het billet getrokken, en men heeft aldus kunnen zien hoe ieder stemde. Een der inwoners, die een briefje met *neen* uit de mand haalde, werd door een der aanwezigen met een dolk gewond. De dader is daarop onmiddelijk naar de prefektuur gebragt.

EEN WOORD OVER DE WELVAART DER BEVOLKING OP JAVA.

Aan de redaktie van de Economist.

Uit eene noot, op bladz. 281, aflevering Julij en Augustus 1860, van de *Economist*, geplaatst onder een opstel van mij, *over spoorwegen op Java*, blijkt, dat de redaktie in de meening verkeert, dat ik de verarming der Javanen *alleen* uit het verminderen van den veestapel zou willen afleiden. Ik stem haar volkomen toe, „dat de verhouding van den veestapel tot de bevolking", op zich zelve, daarvoor geen voldoende maatstaf kan zijn, doch bij het schrijven van dat artikel, dacht ik, dat de overige bewijzen voor dien toestand, herhaaldelijk door mij aangetoond en nog niet deugdelijk weêrlegd, genoegzaam bekend zouden zijn. Nu ik hierin blijkbaar gedwaald heb, zal de redaktie van *de Economist*, die er zoo gaarne veel toe bijdraagt, om nuttige staathuishoudkundige kennis te verspreiden en door feiten te staven, mij verpligten, ook mijne nadere toelichting in haar geacht maandwerk op te nemen.

De verarming der Javanen bij den gedwongen arbeid leid ik af:

1. Uit hunne uiterst geringe verdiensten bij den gedwongen arbeid;
1. Uit de mindere opbrengst der belastingen;
3. Uit de mindere hoeveelheid geoogste rijst, per hoofd;
4. Uit het afnemen van den veestapel;
5. Uit een geringer verbruik van onze handelsartikelen, hoofdzakelijk lijnwaden, voor den inlander bestemd;
6. Uit een geringer gebruik van zout, een onmisbaar artikel tot onderhoud van leven en gezondheid.

Uit al deze omstandigheden *te zamen* genomen, meen ik te moeten afleiden, dat de welvaart onder de Javanen afnemende is.

De bewijzen er voor ontleen ik aan de regerings-verslagen 1849—1857, die voor ieder toegankelijk zijn, en dus met mijne opgaven vergeleken kunnen worden.

Ad 1. Bij de verschillende gedwongen kultures waren in 1857 werkzaam 769,351 huisgezinnen=3,146,755 zielen, dat is bijna de helft der geheele bevolking op gouvernemets grond wonende:

Gezamentlijk verdienden zij bij die kultures, voor, ten minste, honderd-vijftig dagen arbeid per gezin . . . . . . *f* 10,184,545

Daarvan hebben zij aan belastong moeten betalen:

a. Voor hunne velden, aan het gouvernement afgestaan, tot het beplanten met suikerriet, indigo en tabak, zonder eenige vergoeding	*f* 590,344
b. Voor hunne rijstvelden	- 6,404,000
Totaal	- 6,994,344
Blijft zuivere verdiensten	*f* 3,110,210

=*f* 4,15 per *gezin*, of 8 cents in de week, voor 5 zielen, om zich vleesch of visch, olie, sout, lijnwaden, en andere noodwendigheden aan te schaffen.

Als men nu weet dat dezelfde menschen *bovendien* nog 60 à 70 dagen in het jaar, zonder eenige belooning, heerendiensten moeten verrigten en meer of min 100 dagen arbeid aan de bewerking hunner rijstvelken moeten besteden, waarvan zij niet meer oogsten dan voor hunne voeding met rijst noodig is, dan behoeft men zeker niet op Java geweest te zijn, om te bevroeden, dat zulk een loon weinig bevorderlijk kan zijn aan de algemeene welvaart, maar veeleer leiden moet tot trapsgewijze verarming, waarvan de volgende vergelijking met vroegere jaren een toereikend bewijs schijnt op te leveren.

Ad. 2. Verminderde opbrengst der gezamentlijke belasting: [1])

Ontvangen Belasting en Inkomsten.

In 1848 *f* 37,400,000 opgebragt door 9,585.000 zielen =*f* 3.90 per hoofd. „ 1857 *f* 38.438.339 „ » 11.594.154 » = *f* 3.31½ »

De gewone inkomsten en belastingen hebben in 1857 *minder* dan in 1848 opgebragt 58½ cents per hoofd; bij een gelijk belastbaar vermogen, als in 1848, zou er *f* 3,90 per hoofd, dus *f* 6,782,580 *meer* of een totaal van *f* 45,220,919 zijn ontvangen.

Ad. 3.

Geoogste rijst gerekend voor de geheele bevolking. [2])

Padi.

In 1848 geoogst voor 9.585.000 zielen 27.850.328 pikols = 2.90 per hoofd. » 1857 » » 11.584.514 » = 2.71 »

In 1857 zijn er 19 *katjes* (= 1/10 pik.) padi per hoofd = 1,762.300 pikols voor de geheele bevolking *minder* geoogst, dan in 1848. Tegen gemiddelden marktprijs, geeft dat aan voortgebragte waarde, à *f* 2,20 de pikol, *f* 3,887,000 minder; en het jaar 1857 was geenszins ongunstig voor den rijstbouw.

Ad. 4. De veestapel bedroeg:

In 1848 voor 9.585.000 zielen: 2.017.622 Buffels en Runderen = 211 p. 1000 z.

In 1847 voor 11 594.154 zielen 2.383.640 Buffels en Runderen = 205 p. 1000 z.

In 1857 waren er voor 1000 zielen 5 buffels *minder* dan in 1848 = 57,970 stuks voor de geheele bevolking: geeft à *f* 30 per stuk eene mindere waarde van *f* 1,739.100 voor den veestapel; waarbij moet opgemerkt worden, dat de buffels en runderen van 1846 tot 1848 reeds met ruim 140.000 verminderd waren.

In de laatste 11 jaren heeft de vermeerdering van hoornvee ruim 400,000 minder bedragen dan in de zeven voorafgegane jaren.

De aanmerking der redaktie van de *Economist* is volkomen juist, »dat er door vermeerderden arbeid en het vervoer van produkten meer van het ploeg- en trekvee gevorderd wordt, dan deze redelijk kunnen uithouden, waardoor de sterfte grooter wordt."

Maar juist ook dit bevordert de armoede onder de gedwongen arbeiders bij de kultures, die hunne buffels *om niet* moeten leveren, bij de verdiensten van 8 centen in de week (zuiver) voor hun gezin; hoe meer en zwaarder arbeid zij *genoodzaakt worden* van hun vee te vorderen, hoe eer het bezwijkt, en hoe ongelukkiger de landbouwer wordt, die geene vergoeding erlangt voor zijne buffels, die onder den veldarbeid sterven, in het belang van het Gouvernement, voor het aanplanten van suikerriet, indigo of tabak.

Ad. 5. Geringer gebruik van onze handelsartikelen. Zoo men weet was het jaar 1848 een buitengewoon nadeelig jaar voor den handel. Wij sullen dus hier de tot dusverre gevolgde vergelijking moeten veranderen en tot vroegere jaren opklimmen.

Invoer op Java uit Nederland.

Jaren.			Jaren.		
1838	waarde	*f* 9.469.000	1855	waarde	*f* 11.696.687
1839	»	11.348.958	1856	»	12.006.828
1840	»	15.225.586	1857	»	11.629.669
		f 36.043.544			*f* 35,333.184

Gemiddeld in het jaar *f* 12.014.548 Gemiddeld *f* 11,777.728 in het jaar.

In 1838—1840 werd voor gem. 8.500.000 z. ingev. *f* 12.014.541 = *f* 1.41 p. hoofd.

In 1855—1857 werd voor gem. 11.100.000 z. ingev. *f* 11.777.728 = *f* 1,06 p. hoofd.

Het debiet van onze handelsartikelen heeft in het laatste 8 jarig tijdvak 35 cents per hoofd minder bedragen, Bij een gelijk verbruiksvermogen als 18 jaren vroeger zou er voor *f* 3,885,000 méér in het jaar van ons genomen zijn.

Oppervlakkig kan men tegenwerpen, dat daarentegen de generale invoer in 1857, die van 1840 met ruim zeven millioen overtreft, waaruit men veeleer tot toenemende, dan tot verminderde welvaart zou mogen besluiten; doch ongelukkig is het ook hier, dat *de schijn* bedriegt. Als men met een meer kritisch oog den invoer van 1857 nagaat, dan komt men alras tot de overtuiging, dat die verhooging voor de *algemeene* volkswelvaart niet bewijst. Dat hooger cijfer is alleen verkregen, door een veel grooter aanvoer in 1857, dan in 1840, van artikelen van weelde en meer bepaald voor de behoefte van de Europeanen bestemd, waarvan de inlanders geheel niets of althans zeer weinig gebruiken, zoo als men uit de volgende opgaven zal kunnen nagaan.

Invoer op Java.

	1840.	1857.
Aardewerk en porcelein . . *f*	211.241	*f* 282.157
Boeken, muziek en dito instumenten	75.473	146.034
Galanteriën	21.480	54.625
Modewaren en passementen .	152.030	399.490
Glas- en kristalwerk	10.304	299.771
Goud- en zilverwerk	27.701	192.829
Guano	»	42.800
Horologiën en instrumenten . .	12.962	60.841
Kaarsen	617	58.480
Koper en dito werk	264.611	423.635
Kramerijen	113.797	379.621
Lood	32.815	76.906
Meubelen	»	220.985
Provisien	413.072	1.192.160
Rijtuig- en zadelwerk . . .	70.805	154.138
Steenkolen	»	208.003
Verfwaren	57.658	170.053
Wapenen van weelde . . .	13.363	53.847
Zeep	27.039	186.258
Zijde en dito stoffen . . .	58.659	76.915
Totaal . . *f*	1.564.324	*f* 4.669.321
		1.564.924

1) De inkomsten van het kultuurstelsel en terug ontvangen voorschotten zijn natuurlijk hieronder niet begrepen, evenmin als de verrekening met anderen.

1) Om den lezer met niet te veel cijfers te vermoeijen, is de oogst over de geheele bevolking verdeeld; ofschoon de ingezetenen van Batavia, Soerakarta, Djokjokarta, Buitenzorg en de partikliere landen er geen deel aan hebben, zoo maakt dit in de vergelijking toch geen verschil, aangezien de verhouding dezelfde is. Dit geldt ook van den veestapel.

Meer ingevoerd in 1857 aan artikelen van weelde en meerendeels voor het gebruik van welvarende industriele Europeanen bestemd . . . . *f* 3.105.067

Van deze soort handelswaren werd in 1857 voor *f* 3,105,067 *meer* aangevoerd dan in 1840; trekt men nu die som af van den generalen invoer 1857, dan blijft er *f* 31,108,422 over, verdeeld over de bevolking 11,594,000 zielen, geeft *f* 2,70 per hoofd.

In 1840 werd ingevoerd voor *f* 26,484,624, de bevolking bedroeg 8,620,000 zielen, geeft *f* 3,04 per hoofd. Bij gelijke welvaart zou dus in 1857 voor circa 4 millioen ingevoerd hebben kunnen worden. [1])

Dat deze mindere invoer in 1857 per hoofd werkelijk aan mindere verbruikkracht der *inlandsche* bevolking is toe te schrijven, schijnt bij eene vergelijking der ingevoerde lijnwaden en katoenen goederen, die voor minstens 9/10 door de inlanders genomen worden, nog duidelijker.

Van die manufakturen werd in 1840 voor *f* 13,100,690 = *f* 1,52 per hoofd, en in 1857 voor *f* 12,961,946 = *f* 1,12 per hoofd ingevoerd. Bij eene gelijke verbruiksmagt zou er 64 637,000 meer, een totale waarde van *f* 17,600,000 gesleten hebben kunnen worden. Ter vergelijking heb ik de twee gunstigste jaren genomen uit de tien jaren 1837—1847 en 1848— waarin de invoer tot het hoogste cijfer was gekomen, en waarop dus geene aanmerking zal vallen.

Ad. 6. De konsumptie van zout was van 1846-1848 reeds met 0,43 pond verminderd.

In 1848 is voor 8,733,000 verbruikers van het zout-monopolie gedebiteerd 18,685 koj. =73,818,750 pond = 8,40 per hoofd. In 1857, door 10,568,000 verbruikers 21,423 koj.: = 80,336,250 = 7,60 per hoofd of 8,454,000 ponden minder voor de geheele bevolking dan in 1848 ter waarde van *f* 405,000. Dat deze luttele bezuiniging van 18 centen per gezin in het jaar, echter een volstrekt noodzakelijke inkrimping voor een arm volk is, dat maar een zeker *tantième* voor de hoogstnoodige levensbehoefte *kan* besteden, leert de geschiedenis van het zout monopolie.

In 1852 verkocht men voor *f* 3,978,937, aan zout.

Gedurende 1853—1855 werd de prijs met 20 pCt. verhoogd, doch men vond zich in de berekening, nu meer geld te zullen ontvangen, deerlijk bedrogen. Ofschoon het getal verbruikers jaarlijks met 250,000 toenam, werd er evenwel minder zout verkocht. In 1855 waren er 8,898,000 konsumenten. er werden slechts 18,241 kojangs gedebiteerd, en dus maar *f* 134,633 meer in geld, dan in 1852 ontvangen. Het volk bekromp zich in het verbruik van dit onmisbaar levensartikel, tot op 7,90 pond gemidd. per hoofd, dat is bijna 2 ponden minder dan 1846, toen er 8,81 pond per hoofd gekocht werd.

In 1856/57 is de prijs weer met 20 pCt. verminderd. De verbruikers krijgen nu wel hoofdelijk 4/5 pond zout meer, doch méér geld schijnen zij er niet aan te kunnen besteden dan in 1852, toen er voor *f* 3,978,937 genomen werd. In 1857 was de bevolking een millioen zielen grooter en evenwel is er tegen denzelfden prijs van 1852, maar voor *f* 4,132,187 gedebiteerd, dat is slechts *f* 153.250 meer = 1½ cent in het jaar per hoofd, voor het vermeerderd zielental, sedert 1852.

Als men nu in aanmerking neemt, dat, in 1853 de vaxatoire bazaar-belasting is afgeschaft, waardoor de bevolking zeker met p. m. 6 millioen is verligt geworden [2]), en dat nogtans sedert dat tijdstip, de overige belastingen niet meer hebben opgebragt dan 10 jaren vroeger, maar, integendeel per hoofd berekend, minder; dat in dezelfde evenredigheid het verbruik van zout en rijst is afgenomen; dat van de ingevoerde waren 12 pCt. minder wordt gekocht dan 18 jaren vroeger: dat de veestapel afneemt; — dan brengen die gezamentlijke feiten mij tot de konklusie, dat er magtige oorzaken bestaan, die aan de welvaart van dit volk knagen, dat die welvaart trapsgewijze afneemt, en wel in hoogere mate onder de landbouwende klasse bij de gedwongen kultuur werkzaam gesteld, die geen het minste deel hebben aan de zeer aanzienlijke winsten en voordeelen, door de hooge prijzen der produkten verkregen. Hun loon was in 1857 nog even karig als voor 20 jaren, toen de levensbehoeften zoo veel lager in prijs waren; terwijl het overige deel der bevolking te Soerakarta en Djokjokarta, op de partikuliere landen en in de gouvernementsresidentien, bij de vrije kultuur van indigo en tabak, in de suikerfabrieken en door vrijwilligen arbeid in dagloon, tegenwoordig oneindig meer verdient dan ooit te voren. Het vele geld tegenwoordig voor de stapelprodukten ontvangen, schijnt alleen on der dat gelukkige deel vertier en welvaart te brengen, waardoor het in staat is meer te verteren, zich beter te kleeden en te voeden en in ruimere mate tot de opbrengst der belasting en het verbruik der ingevoerde handelswaren bij te dragen. In verhouding, dat dit meer begunstigd deel der bevolking meer rijst en zout verbruikt en van de ingevoerde handelswaren koopt dan vroeger, moet het behoeftiger deed zich in dit alles meer hebben beperkt en ingekrompen, aangezien het hoofdelijk gemiddeld aandeel, voor de massa, geringer is geworden: immers indien het zeer aanzienlijk tal millioenen, dat in de laatste jaren meer voor de produkten op Java wordt ontvangen, strekte om de welvaart over de geheele bevolking, onder alle standen te verspreiden, dan zou de konsumptie en het verbruik van ingevoerde waren voor den inlander bestemd, in bijna gelijke verhouding moeten stijgen met den verhoogden prijs der voortbrengselen zooals in 1822/23, toen er op Java 86 pCt. van de uitgevoerde waarde door invoer werd terug ontvangen. Hoe weinig dit thans het geval is, zal uit de volgende vergelijking kunnen blijken.

Generale invoer op Java en Madura door Partikulieren.

Jaren	1838	waarde	*f* 23.205.212	Jaren	1855	waarde	*f* 32.064.166
„	1839	„	23.989.780	„	1856	„	33.014.252
„	1840	„	26.434,624	„	1857	„	34.213.492
Totaal	. . .		*f* 73.629.616	Totaal	. . .		*f* 99.291.910

Gemiddeld *f* 24.543.212 in het jaar. Gemidd. *f* 33.097.303 in het jaar.
„ bevolk. 8.500.000 z. = *f* 2.90 per hoofd. „ bevol. 11.100.000 z. = *f* 2.98 per hoofd.

Generale uitvoer.

Jaren	1838	waarde	*f* 42.073.934	Jaren	1855	waarde	*f* 78.339.000
„	1839	„	56.718.833	„	1856	„	96,575.397
„	1840	„	73.972.792	„	1857	„	99.533.078
Totaal	. . .		*f* 172.765.559	Totaal	. . .		*f* 274.447.575

Gemiddeld *f* 57.588 516 in het jaar Gemidd. *f* 91.482 491 in het jaar
„ bevolk. 8.500.000 z. = *f* 6.77 per hoofd. „ bevol. 11.100.000 z. = *f* 8.[illegible] per hoofd.

In 1822/23 bedroeg de invoer 86 pCt. van de uitvoer-waarde.
„ 1838/40 „ „ „ 42 „ „ „ „
„ 1855/57 „ „ „ 36 „ „ „ „

Van de uitgevoerde waarde die sedert 1838/40 met 34 millioen = bijna 60 pCt. gestegen, is konden de ingezetenen voor 18 jaren nog 42 pCt en nu slechts 36 pCt terug koopen, ongeacht het getal producenten met twee en een half millioen vermeerderd is. Hoofdelijk lost zich de geheele waarde van den invoer in 1857 in een meerder verbruik van 8 centen op, en boven hebben wij gezien, dat dit all en te danken is aan de zooveel meer ingevoerde waarde, in het laatste tijdvak, van artikelen van luxe en meerendeels voor het verbruik der Europeanen bestemd.

Hoe weinig de zoo veel hoogere prijzen der stapelprodukten, de algemeene welvaart onder alle standen bevorderen, zou men ook nog uit een ander verschijnsel kunnen afleiden.

Van den padi-oogst verkreeg men in 1848 per hoofd 2,90 pikols
» 1857 » » 2 71 »

De invoer van rijst bedroeg in 1857 maar de helft van 1848; de uitvoer daarentegen was veel grooter in 1857 dan in 1848, toen er 0.19 pikol padi per hoofd meer geoogst was. Deze omstandigheden te zamen genomen, zouden bij gelijk verbruikvermogen, eene prijsverhooging ten gevolge moeten hebben; doch juist het tegendeel heeft plaats gevonden: in 1848 was de gemiddelde marktprijs *f* 2,46 en in 1857 *f* 2,20 de pikol. Is deze prijsverlaging bij geringer voorraad aan de markt, niet een teeken van minder vraag naar het artikel, doordien de bevolking niet zooveel rijst als in 1848 kan bekostigen, en zich dus met minder deugdzaam voedsel heeft moeten vergenoegen?

ARNHEM, Sept. 1860.

W. BOSCH.

1) Of, tabellarisch voorgesteld:

	In 1840	In 1857
Totale invoer:	*f* 26.434,624.	*f* 34.213.492.
Hieronder was, aan artikelen van weelde en grootendeels voor het gebruik van Europeanen bestemd	» - 1.564.324.	» *f* 4.669.391.
Blijft ingevoerd aan artikelen meer bepaald voor den inlander	» *f* 24.870.300.	» *f* 29.544.101.

Op per hoofd der bevolking: In 1840 *f* 2.89. In 1857 *f* 2.55.
Aan waarde van de soortgelijke artikelen is er dus in 1857 *minder* ingevoerd: *f* 0,34 per hoofd.

1) De verpachting van dat middel bragt slechts 3 millioen aan 's lands kas op, doch de Chinezen, op wie men geene controle kon houden, roofden bovendien waarschijnlijk nog meer dan drie millioen van de bevolking.

SCHEEPSBERIGTEN.

Straat Sunda Doorgezeild.

DATUM.		VLAG.	NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	VAN		NAAR
December	20	Amerikaansch	Templar	J. P. Martin	Manille	4 Dec.	Boston
»	25	Engelsch	West Australian	Downie	Londen	7 Sept.	Hongkong
»	—	»	Nevalle		Whampoa	10 Dec.	Londen
»	—	Nederlandsch	Maria Agnes	F. D. van Deursen.	Cardiff	1 Sept.	Batavia
»	26	Engelsch	Graham	A. N. Boyd	Manille	10 Dec.	Liverpool
»	—	»	Guyon	J. Pringle	Singapore	15 »	Swan Revir
»	28	»	Patna	W. Pole	Whampoa	16 »	Londen
»	29	Fransch	Cecilia	Bosfuet	Singapore	19 »	Nantes

Aangekomen schepen te *Batavia*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	VAN.		AGENTEN.
December	29	Ned. Indisch	schoen.	Gatmier	Said Alhab	Cheribon	12 Dec.	B. J. Jacobs.
»	30	Z. M	stooms.	Ardjoeno	kapt. t/z. v. Hasselt	Soerabaija	28 »	
»	—	Ned. Indisch	»	Prins van Oranje	J. Prins	Samarang	28 »	Morgan, Melbourn & Co.
»	31	Nederlandsch	bark	Cosmopoliet	C. J. Westeneuk	Melbourne	28 Nov.	Haager en Schuurman.
»	—	Ned Indisch	stooms.	Palembang,	Kramer	Soerabaija	28 Dec.	W. Cores de Vries.
Januarij	1	Nederlandsch	bark	Stella Maria	A. Leeflang	Nagasaki	3 »	van Ommeren, Rueb en Co.
»	—	Ned. Indisch	stooms.	Amboen	W. A. J. Kuller	Padang.		W. Cores de Vries.
»	—	»	bark	Batavia	Oeij Soenio	Pecalongan	14 Dec.	Gezagvoerder.
»	—	»	brik	Pasekan		»		
»	—	Nederlandsch	bark	Herman	M. van Velthoven	Cheribon	29 Dec.	Dümmler & Co.

Vertrokken schepen van *Batavia*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	NAAR
December	30	Nederlandsch	brik	Cornelia en Geertruida	C. E. Hoeksma	Samarang en Soerabaija
»	—	»	bark	Maria Adrina	S. van der Held	Soerabaija
»	—	Ned. Indisch	stooms.	Ounarang	S. van Hulsteijn	Samarang en Soerabaija
»	—	»	brik	Marsoek	Sech Bagawie	Soerabaija
Januarij	1	Nederlandsch	schip	Admiraal Tromp	J. van Tubergen	Ned., Soer, en Passeroean
»	—	»	bark	Henricus Gerardus	C. van der Zee	Samarang
»	—	Ned. Indisch	schoener	Elize	Schipper	Lampongs
»	2	Fransch	schip	Ben Père	L. Bourat	Singapore

In lading liggende schepen te *Batavia*.

VLAG		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	BESTEMMING.	AGENTEN.
Nederlandsch	schip	Amazone*	J. Abbink	Nederland	Haager & Schuurman.
»	bark	Maria Adolfina	Blom	Samarang en Soerabaija	E. Moormann & Co.
»	»	Maria Agnes*	Deursen		»
»	»	Australie*	D. B. Jochems	Soerabaija	»
»	schip	Sophia Koningin der Nederlanden.	L. Klein		Schimmelpenninck & Co.
»	brik	Cornelia en Geertruida	C. Hoeksma		Landberg, Bosset de Mie & Co.
»	schip	Elisabeth	M. A. Harms		»
»	bark	Maria Adriana	S. van der Held		»
»	»	Louis Meijer	G. H. Holtgreve	Oosthoek van Java	»
»	»	Mininus Willem	P. van Duijn	Rotterdam	Maclaine, Watson & Co.
»	brik	Rhijnvis Feith*	Lammerts	St. Davids Eiland	»
»	bark	Adriana Petronella*	J. K. Annokkee		Dümmler & Co.
»	»	Wilhelmina*	Ihnen		van Ommeren, Rueb & Co.
»	brik	Willem Eggerts	Faber	Nederland	»
»	bark	Ridderkerk*	H. Teerlink		B. Kopersmit & Co.
»	»	Vier Gebroeders*	C. J. Bauk		»
»	schip	Louise*	P. Buijs, Jun	Nederland via Samarang	»
»	»	Elisabeth en Antoinette	H. A. Besier	Nederland via Soerabaija	»
»	»	Prins van Oranje	J. Hensing		»
»	»	Ouderkerk a/d. Amstel,	Swart		Metzendorff, Wilmans, Ruijs & Co.
Ned. Indisch	bark	Maijmoen*	Moh. bin Osman	Cheribon	Buijs, Jacobsen & Co
»	»	Srie Palembang*	Lie Sak	Palembang	»
»	brik	Marzoek*	Sech Bagawie	Soerabaija	B. J. Jacobs.
»	bark	Gana Salim*	Sech Makarim	Tagal, Sam. en Soerabaija	»
Engelsch	»	West*	Hawkins	Londen	Martin, Dyce & Co.
»	»	Isabella*	Miller		Busing, Schröder & Co.
Fransch	schip	Chauteau du Gol*	François		»
»	»	Santon*	Houssois	China via Singapore	Morgan, Melbourn & Co.
Amerikaansch	bark	Windward*	H. P. Hamlin	Soerabaija	Dümmler & Co.
Oldenburg	»	Gottorp*	R. Bergfeldt		E. Moormann & Co.
Hamburg	schip	Neckar*	Brelen		Metzendorff, Wilmans, Ruijs & Co.
»	brik	Christian*	Binder		C. Bahre & G. Kinder.
Brem	bark	Thusnelda*	Meijer	Nederland	Busing, Schröder & Co.
Zweedsch	»	Eclipse*	Brandt		»
»	schip	Avik*	Ahlborg		van Ommeren, Rueb & Co.

De Particuliere schepen zijn aangeduid met een*

TWEEDE BIJVOEGSEL behoorende bij den *Java-Bode*, van Woensdag den 2 Januarij 1861 No. 1

Aangekomen schepen te *Soerabaija*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	VAN
December	21	Ned. Indisch	bark	Judul Karim	Djenal	Batavia
„	—	Nederlandsch	„	Dave	H. Wijtenhorst	Samarang
„	22	Bremer	„	Capella	Lange	„
„	—	Nederlandsch	„	Baltimore	Brakke	Batavia
„	—	Ned. Indisch	„	Fathool Manan	Said Bargebe	Samarang
„	—	„	„	Tatas Bandjermassing	Sarif Mohamat	Batavia
„	—	Nederlandsch	„	Cornelia	J. H. Witt	Cheribon
„	—	„	„	Eduard Maria	M. F. Remmers	Batavia
„	23	„	„	Brouwershaven	P. Jassen	„
„	24	„	„	Constance	C. M. Kimmerer	Samarang
„	—	Ned. Indisch	„	Charles	Pa Kambio	Rembang
„	—	„	„	Wilhelmina Helena	J. H. A Tholen	Singapore
„	25	„	stooms.	Palembang	H. Kramer	Batavia via Samarang
„	—	Nederlandsch	bark	Biesbosch	van Marle	Batavia
„	—	Z. M	stooms.	Etna	Komm. luit. t/z. 1e kl. A Palm.	Macassar
„	—	Ned. Indisch	„	Prins van Oranje	J. Prins	Bat. via Sam.
„	26	„	„	Padang	A. Guijot	Macassar
„	—	Hamburg	bark	Maloena Kidal	J. F. Kessal	„
„	—	Ned. Indisch	„	Tedok,	Wongso	Balie

Vertrokken schepen van *Soerabaija.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER.	NAAR
December	21	Ned. Indisch	stooms	Oenarang	S. van Hulsteijn	Batavia
„	22	Pruissisch	bark	Brittania	Kruase	Nederland over Pasoeroean
„	22	Balisch	„	Ardjoeno	Sariedjo	Balie
„	—	Engelsch	„	Henry Winch	A. Griffin	China
„	—	Hamburgsch	„	Louise	J. H. O. Meyer	Nederland
„	—	Nederlandsch	„	Generaal de Stuers	J. C. Viersma	Pasoeroean
„	25	Engelsch	„	Exact	J. Moulen	Nederland
„	—	Ned. Indisch	„	Susana'	E. Vouck	Nederland over Pasoeroean
„	—	„	„	Soedul Barie	Seoh Abd. Alie Chamie	Banda over Mad. en Amer.
„	—	„	„	Djoedoel Barie	Said Makauoon	Pasoeroean
„	—	„	„	Banel Geir	Sech Deurhim	Grissee
„	—	Nederlandsch	„	Amerika	J. F. Meermans	Nederl. via Probolingo.
„	—	„	„	Helena Louisa	M. J. Meijer	Batavia via Grissee.

In lading liggende schepen te *Soerabaija.*

VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	BESTEMMING.	AGENTEN.
Nederlandsch	bark	Delftshaven	Schaap		B. Kopersmit & Co.
„	„	J. C. Schotel	van Beest Holle	Nederland	„
„	schoener	Baltimore	Brakke	Amsterdam	„
„	bark	Helmers	A. Messen		E. ten Brinck & Co.
„	„	Jan van Brakel	D. de Roever	Amsterdam	„
„	„	Water ens	H. B. Gieszen		„
„	„	Kaap Hoorn	L. J. Dik		„
„	„	Broedertrouw	Rotgans	Nederland	„
„	„	Prins Frederik der Nederl	C. C. Witt		Schimmelpenninck & Co.
Ned. Indisch	„	Annie Archibald	John Turney		J. F. van Leeuwen & Co.
Nederlandsch	„	Eersteling	Mann	Nederland	„
„	„	Noord Brabaud	Bok	Nederland	„
Amerikaansch.	„	Wil 'gazelle	Crowelen		Fraser, Eaton & Co.
Nederlandsch	„	Cornelia Henriette	de Veer		„
Hamburgsch	„	Joachim Christina	Holm	Kanaal om Orders	„
Nederlandsch	„	Edouard Marie	Remmerts	Nederland	„
„	„	Cappela	Lange		Mathieu, Ebbe, Ruys & Co.
„	„	Odilia Margaretha	Martius van Geffen	Nederland	„
„	„	Anna Lena	C. Zaal	Nederland	„
Zweedsch	„	Amalia Maria	Soendsen	Falmouth	„
Nederlandsch	„	Maria Catharina	H. C. Bos	Nederland	P. Kervel & Co.
„	„	Ortelius	F. H. Groote	Amsterdam	„
„	„	Het Goede Vertrouwen	D. J. Kraau	Amsterdam	„
„	„	Antoinette Seraphine	A. Victor	Amsterdam	„
„	„	Cornelia	J. H. With	Amsterdam	„
Engelsch	„	Crouch Brothers	G. Crouch	Nederland	Hill, Brockman & Co.
„	„	Leven	Rob		„
Zweedsch	„	Marij	Silver Sparre	Nederland	„
Nederlandsch	„	California	H. de Wyn	Nederland	„
Engelsch	„	Helena Louisa	Kemedy	Nederland	„

Aangekomen schepen te *Bantam.*

DATUM.	VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Dec. 27	N. I.	schoen.	Maria Catharina	Boeijong Tenga	Batavia

Aangekomen schepen te *Indramaijo.*

DATUM.	VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Dec. 22	N. I.	bark	Tartar	Tan Ingpan	Pecalongan
„ —	Hanov.	brik	Munster	G. Kok	Batavia

Aangekomen schepen *te Cheribon.*

DATUM.	VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Dec. 12	N. I.	bark	Lionggoen Zephir	Goei Potjoan	Bali Ampenan
„ 11	„	stooms.	Samarang Packet	Scheel	Batavia

Vertrokken schepen van *Cheribon.*

DATUM.	VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Dec. 22	N. I.	bark	Lionggoen Zephir	Goei Potjoan	Singapore
„ —	„	stooms.	Samarang Packet	Scheel	Batavia

Vertrokken schepen *van Tagal.*

DATUM.	VLAG		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Dec. 22	Ned.	schip	Burg. v. Middelburg.	R Hoek	Nederland
„ —	„	„	Valparaiso	Zwaneveld	„

Aangekomen schepen te *Pecalongan.*

DATUM.	VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Dec. 21	N. I.	bark	Esperanza	Tjoa Tianghai.	Samarang

Aangekomen schepen te *Amboina.*

DATUM.	VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Nov. 1	N. I.	stooms.	Menado	Couteron	Batavia
„ 6	Z. M.	„	Het Loo ...... von S.	auf Altenstadt	Ceram
„ 16	Ned.	schoen.	Victoria	Zad. Nanurn.	Ternate
„ 23	Z. M.	stooms.	Het Loo ...... von S.	auf Altenstadt	Ceram
„ 30	„	„	Vice-Adm. Koopman.	Zwaanshals	Ternate

Vertrokken schepen van *Amboina.*

DATUM.	VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGV.	NAAR
Nov. 2	N. I.	stooms.	Menado	Couteron	Batavia
„ 3	Z. M.	„	Het Loo ..... von S.	auf Altenstadt	Ceram
„ 19	N. I.	schoen	Victoria	Tan Tiengkim	Banda
„ 22	Z. M.	stooms.	Het Loo ..... von S.	auf Altenstadt	Ceram
„ —	„	„	Vice-Adm. Koopman.	Zwaanshals	Ternate
„ 29	„	„	Het Loo ..... von S.	auf Altenstadt	Ceram

Marktprijzen.

Te BATAVIA, den 31 December.

BENAMING DER GOEDEREN.	PRIJZEN VAN	PRIJZEN TOT	AANMERKINGEN.
Arak ... ℔ legg.	58.—	60.—	afgedaan.
Casia, Vera			niet aan de markt.
Cubeben	87.—		voorr. gering
Cochenille	85.—		zonder afdoeningen.
Klapper Olie	22.—	23.—	tamelijke voorraad.
Gom Elastiek ... ℔ pic.	95.—	102.—	afgedaan.
„ Benzoin	55.—	120.—	zonder handel.
„ Dammar ... ℔ pic.	25.—	..—	voorraad gering
Gutta Percha	60.—		voorr. gering.
Rotting, Banjermassing	8.—		verkoopen.
„ Padang	6.—		zonder voorraad.
Sandelhout			niet aan de markt.
Tin	90.—		afgedaan.
Foelie N°. 1	50.—		zonder handel.
Huiden, Koe	3.—	4.—	williger.
„ Buffel ... ℔ st	3.—	3 75	Idem.
Kruidnagelen ... ℔ pd.	25.87		
Koffij, Java	35.50	36.—	naar kwaliteit.
„ Padang	36.—		niet aan de markt.
Notenmuscaat No. 1	75.—		aangeboden.
Indigo	4.15		prima kwal. te Sam.
Peper, zwarte	19.—		afgedaan.
„ witte	36.—		nominaal.
Sapanhout, Manila in Entrep.	6.—		zonder vraag.
„ Java ... ℔ pic.	3.—	4.—	zonder handel.
Suiker No. 16	16.50		williger.
Rijst, Indramaijoe met zakken			oogst verkocht.
« Witte Batavia 1e kwalit.	155.—	180.—	voorr. gering.
« „ „ 2e „	135.—	150.—	«
« Carga	110.—	120.—	«

Wisselkoers.

Op Holland 6/m. dato $102\frac{1}{2}$ @ $102\frac{3}{4}$ % bij partikulieren.
„ „ „ „ „ 101 % bij de Factorij
„ „ „ „ „ 102 „ het Gouvernement.
„ Londen „ Zigt 11,80 @ $11\frac{3}{8}$ per £
„ China ƒ 2 80 per dollar nominaal
„ Singapore ƒ 2,80 per $
„ Calcutta ƒ 123 — 100 Cs. Rs
Specien. Sovereings ƒ 13 —
Ducaten 7,20 oude
„ 6,33 nieuwe
Mex. Dollars 2,65 @ ƒ 2 70.

Vrachten.

Holl. *Aldebaran* ƒ 75,— voor Suiker ƒ 65,— voor Tabak en 90,— voor Huiden, van Soerabaija en Pasoeroean naar Amsterdam. *Maria Adolfiya* ƒ 75,— voor Suiker, ƒ 65,— voor Koffij en Thee en ƒ 35,— voor Kopergeld voor de Factorij der N. H. M. van Samarang en Soerabaija naar Amsterdam. *Bato* ƒ 75,— voor Suiker en ƒ 100,— voor Arak van Soerabaija en Pasoeroean naar Amsterdam. *Maria Adriana* ƒ 75,— voor Suiker en ƒ 67,50 voor Tabak van Soerabaija en Pasoeroean naar Rotterdam. *Ridderkerk* ƒ 75,— voor Suiker van Soerabaija en Pasoeroean naar Rotterdam. *Amazone* ƒ 80,— voor Suiker en ƒ 70,— voor Rijst van hier en Soerabaija naar Amsterdam.

Hamb. *Neckar* laadt hier tot geheime prijs met bestemming naar Rotterdam.

Zweedsch. *Avik* £ 4,1.,- voor Suiker van hier en Soerabaija naar Abo.

Te SAMARANG, den 28 December.

Koffij ƒ 34 50,— nominaal; oogst genoegzaam opgeruimd.
Suiker N° 16, ƒ 16,— zonder voorraad.
Indigo, ƒ 4,— voor eerste kwaliteit afgedaan.
Koehuiden, ƒ 65, — ℔ kodie naar gewigt.
Buffelhuiden, ƒ 50,— ℔ kodie,
Staart Peper, — oogst opgeruimd.
Rijst ordinair wit, ƒ 160 @ 170,— } ℔ koijang @ 28 picol. zonder zakken.
„ carga „ ƒ 150 @ 160,— }
Klapper Olie ƒ 23,—
Katjang „ ƒ 23,—
Rotting ƒ 8,—
Kadjang Matten, ƒ 7,50
Wisselkoers op Holland $102\frac{1}{2}$%.
Kleine wissels pari.

Te SOERABAIJA, den 27 December.

Suiker ƒ $15\frac{1}{2}$,—
Koffij ƒ $34\frac{1}{2}$
Rijst (Carga) ƒ 140,— @ ƒ 155,—
Id. (Witte) ƒ 160 @ ƒ 180.—
Arak ƒ 50.—
Olie (Klapper) ƒ 25.—
Id. (Katjang) ƒ 19.—
Kadjang Matten, ƒ 9.—
Rotting ƒ 8 @ ƒ 9.—
Wisselkoers 102 @ 103.

Te PASOEROEAN, den 26 December.

Suiker No. 16, ℔ pic. ƒ 16 grif geboden en zoude eenig avans te bedingen zijn.
Rijst (witte) ℔ koyang 200,—
Id. (carga) „ 180,—
Olie (Klapper ℔ pic. 30,—
Id. (Katjang) ℔ pic. 25,—
Wisselkoers, pari

Den 26 December waren in de Gouvernements Pakhuizen afgeleverd, uit den oogst van 1860.

DER FABRIEK		Gouv. levering PIC. SUIKER.	vrije beschikking.
Wangoon Redjo,	a	10,582—	11,165–78
Ardjo Sarie,	a	14,120—	9,380—76
Ardie Redjo,		16,388–03	4,368–87
Keso Wilangoon,		10,238–34	4,630–83
De Hoop,		14,418–70	6,877–09
Djacatra Oost,	a	9,800—	11,937—93
De Onderneming	a	11,050—	16,301—40
Wono Redjo,	a	9,306—	18,896–00
Kloerahan,	a	10,304—	7,497–01
De Goede Hoop	a	6,860–19	10,002–98
Gaijam	a	10,998–69	17,035–26
Becassie Oost	a	7,884—	15,218–34
Dankbaarheid,	a	7,056—	6,296–91
Soeko Redjo,	a	7,500 16	13,800–27
Kawis Redjo,		12291—27	5,739–66
Sarie Redjo	a	3,000—29	6,187—83
Pleret	a	10,279–15	9,294–74
Te Zamen pic. Suiker		172,077—82	169,681—66
		205,667—74	koffij

Restant Producten in 's Lands Pakhuizen,
Op den 26 December 1860.

54,750—76 pic. suiker, oogst 1860.
125,188—74 „ koffij, „ 1860.

N. B. van de fabrieken met a geteekend is de Gouvernements levering afgeloopen.

Te AMBOINA, 3 December.

Rijst in prijs stijgende, witte ƒ 8,50 @ ƒ 9,— ℔ pic.
ordinair „ 7,— „ „ 7,50 „ „
Lijnwaden voldoende voorhanden.
Madapollams gevraagd 5/4 N. H. M.
Ord. blaauw Katoen overvoerd en niet gewild.

PRIJS-COURANT

Te PADANG den 23 November 1860.

Invoer Artikelen

			Een maand credit.	
Madapollams, Holl:		vijf kwart	ƒ 4.80 à ƒ 4.85	Geringe afzet Groote aanvoeren.
„ „		zes „	„ 5.80 „ „ 5.85	
„ „		zeven „	„ 7.— „ „ 7.15	
„ „		acht „	„ 8.50 „ „ 8 75	
Shirtings, gebl, ordin.		vijf „	„ 7.80 „ „ 0.—	
„ „ „		vijf en een half kwart	„ 8.90 „ „ 0.—	
„ „ „		zes „	„ 9.60 „ „ 9.75	
Calicots	„	vijf „	„ 5.10 „ „ 5 20	
„	„	zes „	„ 6.10 „ „ 6.20	
„	„	zeven „	„ 7.— „ „ 7.10	
Shirtings, ongeb. Holl.		vijf „	„ 7.25 „ „ 7.35	
„ „ „		vijf en een half kwart	„ 7.85 „ „ 7.90	
„ „ „		zes „	„ 8.70 „ „ 8 80	
Drillings, ruwe		vier „	„ 7.60 „ „ 7.80	
Rond Katoen 87–8 dms		ƒ 10.45 à ƒ —.—		De prijzen zijn voor ligt doek;
Idem 80–1 „		„ 10 80 „ „ 10.50		
Idem 6–4 „		„ 13.50 „ „ 14.—		
Bladkoper, holl.			ƒ 120— à ƒ 125—	
Lood, (plat)			„ 24— „ „ 25—	
Staal (Zweedsch)		ƒ 15.— à ƒ 15.75		
IJzer „		„ 12.— en een half à ƒ 13.—		
„ (Engelsch)		„ 7.— à ƒ 7.— en een kwart.		

Uitvoer Artikelen.

Bindrotting	ƒ 50 à ƒ	55
Guta pertja	„ 60 „ „	80 schaars.
Gom Elastick	„ 90 „ „	—
Gom dammer	„ 18 „ „	28 afgedaan à ƒ 20,50 en (ƒ 21
Huiden Buffel	„ 45 „ „	55 schaars.
Huiden, koe	„ 50 „ „	60 idem.
Peper, zwarte	„ 18 „ „	20 Aanvoeren van Atzjin tegen ƒ 18,50 afgedaan.

AFLOOP der Koffij-Veiling te Padang op 27 December 1860.

Paine, Stricker & Co.	17,300 pic.	à ƒ 34,48.
Purvis & Co.	9,000 „	„ „ 34,45.
Factorij	8 6.. „	„ „ 34.47.
Dümmler & Co.	1,000 „	„ „ 34,49.
	36,000 pic	à ƒ 34,47.

Handelsberigten.

AAN- EN UITVOER TE BATAVIA,

van 28 tot 31 December. 1860.

Aanvoer.

Van Nederland per Ned. schip *Australia*, gez. Jochems, agt. E. Moormann en co.

119 coll. manufact, 4 kn. papier, *B. Kopersmit en co.*
210 md. en 150 vn bier, *Landberg, Bezoet de Bie en co.*
50 vn. bier, 13 coll. manufact., 2 do. boeken, *G Buijs en co.*
100 vs. boter, 5 coll. provisien, *Winsser, de Lange en co.*
7 kn. meubelen, 7 coll. manufact., 50 bn. zakken, 20 keld. genever, 3 kn. provisien, 50 vs. boter, 50 hammen, *Order.*
20 bund. en 2 stav. staal, *P. Landberg en Zoon.*
3 kn. kousen, 2 do. koopmanschappen, 25 led. leggers, ...
100 md. bier, *W. Cores de Vries*
30 kn. garen, 7 do manufact., *Busing, Schröder en co.*
20 pijp. bier, *Hanger en Schuurman.*
2 vs. spijkers, 30 do ijzerwerk, 12 do koper, 3 kn. hammen, 1 do. meel, 215 do. kazen, 5 kn. en 14 coll manufact, 5 kn. knoopen, 10 do. zeep, 9 do. comp. lepels, *C Bahre en G. Kinder.*
8 bn. zakken, *Pitcairn, Syme en co.*
39 kn. en 182 coll 45 led leggers, *E Moormann en co.*
11 kn. manufact, *Paine, Stricker en co.*
1 kt. meubelen, *Francis*
2 kn. touwwerk, *van Ommeren, Rueb en co.*
1 kt., 9 coll. en 1 .. manufact., 60 kn. wijn, *Schimmelpenninck en co.*
182 kn., 15 vs. en 100 keld. koopmanschappen, *Arnold en Zonen.*
25 ks. dranken, *van Rost en ter Gouw*
18 kn. kramerijen en manufact, *Engelhard en co*
21 kn. en 298 coll. koopmanschappen, 55 coll. manufact, *B van Leeuwen en co.*
45 led. leggers, *Metzendorff, Wilmans, Ruijs en co.*
1 kt. muzijkinstrumenten, *Dümmler en co.*
1 kt hut, *John Pryce en co.*

Voor Soerabaija.

60/m. steenen, *N. H M.*
63 kn. wijn, 2 do kousen, 50 do. dranken, *Order.*

Van Bordeaux per Fr. schip *Bon Pere*, gez. Bourat, agt. J. Cezard en co.

100 kn. brandewijn, *C Bahre en G. Kinder.*
71 kn. wijn, *Schimmelpennick en co.*
45 kn. wijn, *B. Kopersmit en co.*
5 coll. modewaren, *Oger frères*
26 kn. papier, 527 coll. medicijnen en modewaren, parfumerien, lederwerk, blik- en glaswerk en kramerijen, 75 kn. wijn, *L. Platon en co*
25 kn. vruchten op water, 18 do vruchten op brandie, 1 do. hoeden, *A. Picart.*
205 coll. ... , *Gamprich en Strauss.*
1 kt. koperwerk, *Gerandeau*
61 kn. wijn, 1 do kramerijen, *Order.*
6 kn. ... , *Herment*
196 coll. diversen, 1 partij steenkolen, *Lading voor Singapore.*
198 coll. provisien, 2 kn capsules, 4 do. parfumerien, 6 bn. kurken, 1 tap machine, 41 kn. vruchten op brandie, 18 kn. likeuren, 12 do. wijn, 112 kn. en 6 vn. brandie, 37 kn. stropen, ...

Van Rotterdam per Ned schip *Vier Gebroeders*, gez. Brink, agt. B. Kopersmit en co.

711473 ℔ steenkolen, *W. Cores de Vries.*
2 kn. boeken, *Lange en co.*
3 kn. parfumerien, 50 hammen, *Order.*
5 kn. manufact, 4 do. kramerijen, 1 kt. zilverwerk, *Metzendorff, Wilmans, Ruijs en co.*
10 vn. zilv. munt, *Gouvernement.*

Uitvoer.

Naar Nederland per Ned. schip *Argonaut*, gez. Carat, agt. Maclaine, Watson en co.

10 tobb. raap en 5 tobb. visch olie, 10 pic. steenkolen, *Aan boord gebleven lading van Japan.*
22 coll. provisien, 1 kt. wijn, 3493 pic. suiker, 97 do. notenmuskaat, 3 do. Jap. kamfer, 1 do. schelpen, 538 do. rijst, 74 do. rotting, 30 tobb. raap, 5 ks. regalen, *Agenten.*
617 pic. thee, *N. H. M*

Naar Nederland via Samarang en Soerabaija per Ned. schip *Bato*, gez. v. d. Berg, agt. Schimmelpenninck en co.

500 pic tin, 4992 do. thee, 150 do. rotting, *N. H. M.*

Naar Nederland via Samarang per Ned. schip *Antonia Geertruida*, gez de Boer, agt. J. Cezard en co.

150 pic. rotting, 1982 do. suiker, 576 do. koffij, 604 do. rijst, *J. Cezard en co.*
150 do. tin, *N. H. M.*
7 vn. vleesch, 2 do. spek, *S. B. van Kleeff en co.*

Naar Nederland via Samarang per Ned. schip *Minister Thorbecke*, gez. van Duijn, agt Landberg, Bezoet de Bie en co.

8 kn. provisien. *Aan boord gebleven lading.*
500 pic. tin, 500 do thee, *H. N. M.*
100 pic. rotting, 152 do. gomelastiek, 2657 do. suiker, 1765 do. koffij, *Paine, Stricker en co.*

Aangekomen Passagiers te Batavia.

van 30 December tot 1 Januarij 1860.

Met het N. I. stooms. Prins van Oranje, Kapt. J. Prins, de hh. Balter en de Kolk van Soerabaija via Samarang.

Met het N. I. stooms. Palembang, Kapt. H. Kramer, de hh. Stroeter, Griffin, van der Palm, P. Koppeschaar en 2 kinderen, H. Goedhart, Dumas, Bekberger, C. H. Coenraad, Aspottaswod, 1ste Luitenant Poers, Offic. van Gez. Graupré Molière en Elsthoven, 2 dames Coenraad en Z. M. troepen van Soerabaija via Samarang.

Met de Ned. bark Cosmopoliet, Kapt. C. J. Westerink, de heer Colombo van Melbourne.

Van elk in deze courant voorkomend artikel, dat geen bloote nieuwstijding of aankondiging bevat, stelt zich verantwoordelijk voor de wet **H. M. VAN DORP.**

Snelpersdruk van H. M. VAN DORP te Batavia.